

İNGİLİZ OKULLARI ve TARİHİ GELİŞİMİ

Doç. Dr. Süleyman BÜYÜKKARCI*

ÖZET

Bu araştırmada, Osmanlı Devleti döneminde kurulmuş olan İngiliz Okulları ile özellikle İstanbul Beyoğlu'nda faaliyet gösteren İngiliz Kız Ortaokulu ve İstanbul Nişantaşı'nda İngiliz Erkek Lisesi, tarihçe ve eğitim öğretim vb. yönleriyle ele alınıp incelenmektedir.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesinden önceki döneminde, İngiltere'nin bu ülke topraklarında kurduğu okul sayısı yaklaşık 126, öğrenci sayısı 10.000'dir. Bu okul sayısıyla İngiltere, Osmanlı Devleti'nde 530 okul açan Fransa, 273 okul açan A.B.D.'den sonra 3. sırayı almış olmaktadır.

İstanbul İngiliz Kız Ortaokulu (ENGLISH HIGH SCHOOL FOR GIRLS BEYOĞLU-İSTANBUL) ve İstanbul İngiliz Erkek Lisesi (ENGLISH HIGH SCHOOL NİŞANTAŞI-İSTANBUL) Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan çizgide İngiliz eğitim sisteminin bazı unsurlarını da bünyesinde barındırması nedeniyle tarafımızdan incelenmeye değer bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: İstanbul Nişantaşı İngiliz Erkek Lisesi, İngiliz Erkek Okulu Nişantaşı – İstanbul, İstanbul Kız Ortaokulu Beyoğlu-İstanbul, İstanbul Beyoğlu İngiliz Kız Okulu, İstanbul İngiliz İnas Mekteb-i âlisi.

* Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi KONYA-TÜRKİYE.

ABSTRACT

In this research English Schools founded during the period of Ottoman Empire and especially "English Junior High School For Girls" founded in Beyoğlu-İstanbul and "English High School For Boys" founded in Nişantaşı-İstanbul are being considered with the sides like brief historical account, education, etc.

In the preiod before Ottoman Empire entered into the First World War, the number of the schools which were founded by England in this country was 126 and had 10.000 students. England became the third country after France which opened 530 schools and America which opened 273 schools.

Englisch Junior High School Beyoğlu-İstanbul are found worth for being studied because of sheltering some components which belong to English Education System which took part from Ottoman Empire to Turkish Republic.

Key Words: English High School For Girls Beyoğlu-İstanbul, English High School Nişantaşı-İstanbul, English Junior High School For Girls Beyoğlu-İstanbul, English High School For Boys Nişantaşı-İstanbul.

GİRİŞ

Bu araştırmanın amacı, Osmanlı Devleti döneminde kurulmuş ve Cumhuriyet Türkiye'sine uzanarak faaliyetlerini sürdürmüş olan bazı İngiliz Okulları'nın eğitim öğretim durumlarını ve eğitimimize etkilerini açıklığa kavuşturmadır.

Yine bu çalışmada, genel çizgileriyle yabancı okulların kuruluşları, gelişmeleri, hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için kullandıkları yöntemler ele alınmaktadır.

Ayrıca kanunlar, yönetmelikler, ders öğretim programları, ders dağıtım çizelgeleri, kültür ve siyasi tarihimize ilişkin kitaplar da taranmıştır.

Kaynaklarımızın bir kısmı basılı değildir. MEB. Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı'nda bulduğumuz İngiliz Okulları'na ait yönetmelik, ders dağıtım çizelgesi, ders öğretim programları vb. belgelerin yanısıra Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Arşivi'nde yabancı okulların son yıllardaki durumuyla ilgili istatistiki bilgilere baş vurulmaktadır. Ayrıca İstanbul Okulları Rehberi gibi konu ile ilgili diğer bazı yayınlar gözden geçirilerek değerlendirilmiştir.

İstanbul Nişantaşı'ndaki İngiliz Erkek Okulu (Lise) ile Beyoğlu İngiliz Kız Okulu (Ortaokul) bu çalışmada üzerinde yoğunlaşacağımız okullardandır.

Araştırmada önce, yabancı okulların Osmanlı'dan Günümüze öğretim kurumu açmalarının hukuki yönleri araştırılmış ve daha sonra yurdumuz Türkiye'de kurulan İngiliz Okulları'nın kuruluş aşamaları ve tarihçeleri ile eğitim öğretim durumları ayrıntılı olarak verilmeye çalışılmıştır.

YABANCILARIN ÖĞRETİM KURUMLARI AÇMASI

Bu okullar, Osmanlı Devleti'nde İstanbul'un fethinden itibaren kurulmaya başlanmıştır. Bunlar Müslüman olmayan çocuklara dinî eğitim vermek amacıyla kurulan Katolik okullarıdır. Zaman içerisinde bu okullar Papa ve Fransa'dan sürekli yardım görmüştür.¹

Osmanlı Devleti'nde yabancı özel öğretimin varlık bulabilmesi, bu devletin siyasî ve askerî üstünlük dönemlerinde (1535-1569, 1581, 1597, 1604 tarihlerinde) bazı Avrupa devletleri tebaası için yalnızca bir lütufluk ve tek taraflı olarak tanıdığı birtakım imtiyazların, devletin duraklama ve gerileme dönemlerinde (1673, 1740 tarihlerinde) bir hak gibi ileriye sürülerek "İmtiyâzât-ı ecnebiyye" yani "kapitülasyon" adı verilen ahitler hâline getirilmesi yüzünden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul Galata'daki Saint Benoit Okulu 18 Kasım 1583 tarihinde Cezvitler tarafından açılmış ilk Fransız misyoner öğretim faaliyetlerinin değil, aynı zamanda bütün yabancı öğretim kurumlarının da başlangıcı sayılabilir. Gerçi, İstanbul'un fethinden hemen sonra İtalyanlar tarafından da açılan bazı okullar vardı. Fakat bunlar sınırlı amaçları olan küçük kilise okullarından başka bir şey değildi. Cezvitlerin Galata'da açtıkları ve yalnız lâtin çocuklarını değil, onlarla birlikte yerli aile çocuklarını, yani Rumları ve Yahudileri de öğrenci olarak kabul eden ve onlara Fransızca, matematik, Grekçe, Latince, serbest sanatlar okutan Saint Benoit okulu ile kıyaslanamaz.² Bu nedenle, Saint Benoit Okulu, hem

¹ Aysel Çelikel, *Yabancılar Hukuku*, Beta Yayıncılık, 6. Baskı, İstanbul 1993, s. 186.

² **TÜRK ANSİKLOPEDİSİ**, "Özel Öğretim Kurumları Maddesi" C. XXVI, MEB. Yayını, Ankara 1987, s. 306; ayrıca bkz Nurettin Poliran, *Türkiye'de Yabancı Öğretim*, C. 1., İstanbul 1952, M.E. Basımevi, s. 1-242; Hasan Ali Koçer, *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu*, Uzman Yayınları, Ankara 1987, s. 115-124; Süleyman Büyükkaracı, *Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sinde Yabancı Okullar*, S.Ü. Yayını, Konya 1996; Süleyman Büyükkaracı, *İstanbul*

tam bir misyoner kurumu, hem de bugünkü anlamıyla Osmanlı Devleti'nde bir okul niteliğini taşıyan ilk yabancı okuldur.³ Daha sonra Protestan okulları açılmağa başlandı. Bu okullardan Robert College, 1863'te Kırım Savaşı'ndan dönen birkaç Amerikalı misyoner tarafından İstanbul Bebek'te bir evde kurulmuş, daha sonra okula adını veren bir Amerikalı'nın yardım ve desteği ile bugünkü duruma gelmiştir. 1870-1890 yılları arasında yabancı okulların sayısında büyük bir artış olmuştur. Bu okullarda Türk öğrencilerinin sayısında da artışlar olmuş ve ülkenin kültür hayatında önemli bir yer tutmağa başlamıştır. Taşrada açılan okullar Osmanlı Devleti'nin her yanına dağılmıştı. Okulların sayıları bakımından kaynaklarda değişik bilgiler mevcuttur. Bilgilerin değerlendirilmesinden elde edilen tabloya göre⁴, Fransız okulları 72, İngiliz 83, Amerikan 465, Avusturya 7, Almanya 7 (Bizce bu sayı eksiktir çünkü, Başbakanlık Osmanlı Arşivinde İrade Maarif 1/2 1333'te bulduğumuz bir belgeye göre, yalnız Kudüs'te 17 Alman Okulu mevcuttur), italyan 24, Rus 44 (Beyrut), İran 2, Yunan (İzmir) 3'tür.

Osmanlı Devleti'nde yabancı tüzel kişilerin varlığı ve taşınmaz mal edinme hakları tanınmamış olduğundan, bu okullar gerçek kişiler tarafından fermanlara dayanılarak açılmaktaydı. 1869 Maârif-i Umuriyye Nizamnamesi bu okulların yabancı gerçek kişiler tarafından açılmasını kabul etmiştir. Büyük bir bölümü fermansız olan bu okullardan Fransa'ya ait olanların 1901 tarihinde teati edilen mektuplarla Osmanlı Hükümeti tarafından tanınacağı kabul edilmişti.⁵

Alman Lisesi, Konya 1998; Süleyman Büyükkarcı, Türkiye'deki İtalyan Okullarının Tarihçesi, VII. Eğt. Bil. Kongresi (9-11 Eylül 1998), C. II, s. 468-469; Süleyman Büyükkarcı, Osmanlı Devleti'nde İran Okulları, **Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Uluslararası Kongresi (7-9 Nisan 1999, Konya 1999)**.

³ **TÜRK ANSİKLOPEDİSİ**, ÖÖKM, s. 306.

⁴ M. Hidayet Vahapoğlu, **Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okulları**, MEB. Basımevi, İstanbul 1997, s. 171-176.

⁵ Aysel Çelikel, age, s. 186-187; Ayrıca bkz. Süleyman Büyükkarcı, Türkiye'deki Avusturya Okullarında Eğitim, **Öğretmen Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar**

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'na girmeden az önce, 1914 Ekiminde kapitülasyonları ilga ettikten sonra, Türkiye'de bulunan yabancıların Hak ve Vazifeleri Hakkında Kanunu 1330 (1915) de kabul etti. Söz konusu kanunun Geçici Maddesinde, bu kanundan önce Osmanlı Devleti'nde okul açmış olan yabancıların müktesep haklarının Osmanlı kanun ve nizamlarına uymak koşulu ile tanınacağı kabul edilmişti. Geçici Maddede yer alan Osmanlı kanun ve nizamları olarak da 1330 tarihinde "İmtiyazatı Ecnebiyenin İlğası Üzerine Ecanip Hakkında İcra Olunacak Muameleye Dair Talimat" hazırlandı. Yabancı okulların durumunu ayrıntılı olarak düzenleyen talimatname Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine yürürlüğü girmiştir. Hükümet aldığı bu kararları uygulama imkânı bulamamıştır. Osmanlı Hükümeti savaşa girince Alman ve Amerikan Okulları dışındaki diğer okullar kapatılmış ve Osmanlı Okulları bunların bina ve levazımlarına el koymuşlardır. Ama bu kontrolsüzce yapıldığı için, çeşitli yağmalara yol açmış, İstanbul İşgal Kuvvetlerince işgal edilince, bu okullardan Türk Okulları kovulup çıkartılmışlardır.⁶ Türkiye'de bulunan yabancıların Hak ve Vazifelere Hakkında Kanun'un getirdiği hükümlerin kurduğu, denetim ve düzen daha sonra kabul edilmiş ve bugün de yürürlükte olan 1331 (1916) tarihli "Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi"nde aynen kabul edilmiştir. Sözkosunu talimatnamenin 30 Temmuz 1339 tarih ve 1781 sayılı Kararname ile de yürürlükte olduğu belirtilmiştir.

Mustafa Ergün'ün Otto Eberhard'ın Bildungswesen und Schulreform in der Neuen Türkei (Dresden 1916, s. 31-32) adlı eserinden aldığı bilgilere göre Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya

sempozyumu (18-20 Mart 1999) Dokuz Eylül Üniv. Buca Eğt. Fak; Süleyman Büyükkarcı, Osmanlı'dan Cumhuriyete Yabancı Okullar, **Osmanlı Devleti'nin 700. Yıldönümü Kutlamaları (21-26 Mayıs 1999)**, Konya 1999; Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, 6. Baskı İstanbul Kültür Üniv., Yayını, Nr. 1, İstanbul 1997, s. 194-195, 229-283, 324-325.

⁶ Mustafa Ergün, **II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914)**, Ozak Yayınları, Ankara, s. 389-390.

Savaşı'na girmesinden önce ülkedeki yabancı okullar ve yaklaşık öğrenci sayıları şu şekildeydi⁷:

ÜLKE	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
FRANSA	530	54.000
A.B.D.	273	18.000
İNGİLTERE	126	10.000
RUSYA	105	12.000
İTALYA	67	5.000
ALMANYA	23	3.000
TOPLAM	1124	102.000

İkinci Meşrûtiyet dönemi'nde eğitim açısından İngilizler önemli bir gelişme gösterememişlerdir.

Esas itibariyle Osmanlı Devleti sınırları içinde İngiliz Okulları pek önemli bir gelişme sağlayamamışlardır. Yalnız İstanbul'da hükümetin verdiği bir arsa üzerinde yeni bir okul binası yaptırılmıştır. Genellikle bu okulda ticaret eğitimi yapılmaktaydı.

Yabancı okullar bakımından İngiltere, Osmanlı Devleti'ndeki 3. büyük güç durumundaydı. 126 okulda toplam 10.000 öğrenci öğrenim görüyordu. İkinci Meşrutiyet döneminde en büyük gelişme gösteren yabancı okullar Almanların kurmuş olduğu okullar idi. Almanya'nın Osmanlı eğitimi üzerindeki asıl etkisi 1914'ten sonra başlamıştı.⁸

Lozan Konferansında, Türkiye'deki hayır, sağlık ve eğitim kurumları uzun müzakere ve münakaşalara neden olmuştur. Müttefikler, teklif ettikleri anlaşma projesinde, bütün bu kurumların faaliyetlerine devam olunması, yenilerinin kurulmasının ise Türkiye ile yeni anlaşma yapma koşullarına bağlı olmasını bildirdiler. Türk murahhas heyeti ise mevcut kurumların bazı koşullarla devamını kabul etti, ancak, yenilerinin açılmasını hiçbir şekilde kabule

⁷ Mustafa Ergün, *age.*, s. 390.

⁸ Mustafa Ergün, *age.*, s. 393-394.

yanaşmadı. Nihayet Konferans 4 Şubat 1923'te kesildi. 20 Mart 1923'de yeniden açıldığında Türk Heyeti bu konuda müttefiklere bir beyanname verdi. Bu beyannameye göre, 30 Ekim 1914'ten önce resmen var olan Fransa, Büyük Britanya, İtalya'ya ait bulunan bütün eğitim kurumlarının devam edeceği, ancak bu kurumların hiçbir bahane ve hiçbir halde Türkiye'nin çıkarlarına veya Türk kanunlarına aykırı hiçbir eylem ve propagandaya girişmeyecekleri kabul edilmiştir. Mali konularda benzer Türk kurumları ile eşit haklara sahip Türk kurumlarını idare eden kanunlara tabi olacaklardır.⁹

Müttefikler bu beyannameye yeni kurumlar açma hakkından söz etmediği gerekçesiyle itiraz ettiler. Yeniden komisyon kuruldu ve şu sonuca varıldı. Türk hükümeti 30 Ekim 1914'ten önce Türkiye'de fiilen mevcut olan kurumların devamını kabul etti.

İngiliz, Fransız, İtalyan temsilcilerinin yeniden okul açmak için Türk Hükümeti ile müzakere hakkının tanınması koşulu ile komisyon raporunu kabul edeceklerine dair itirazları üzerine, İsmet Paşa, ilgili devletlerin delegelerine ayrı ayrı birer mektup gönderdi. Söz konusu mektupta kesin şekilde, Türkiye'de, 30 Ekim 1914 tarihinden önce varlığı onaylanmış ve Fransa, İngiltere, İtalya'ya ait eğitim kurumlarının tanınacağı, 24 Temmuz 1923 tarihinde Türkiye'de fiilen var olan benzer diğer kurumların durumlarını düzeltmek için iyi niyetle incelemeler yapacağını Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına bildirdi.¹⁰

Her ne kadar Lozan Anlaşmasına bağlı olarak imzalanmış olan İkâmet ve Adlî Selâhiyet Sözleşmesi'nin 20. maddesi gereğince, bu mektuplar ve sözleşme 7 yıl için yürürlükte kalacak ise de, sözü edilen mektuplarla tanınmış olan kurumlara ait hakların yedi yıl sonra red veya kaldırılabilceği görüşüne Türk Hükümeti tarafından itibar

⁹ Aysel Çelikel, *age.*, s. 187-188.

¹⁰ Seha Meray, *Lozan, Zabıtlar* (Çeviren Meray), Takım II, C. I, kitap 2, s. 258-260'tan naklen Aysel Çelikel, *age.*, s. 188.

olunmamıştır. Lozan Mektupları ile tanınmış olan hakları tanımağa bugün de devam edilmektedir. Yani bugün bu mektuplar yürürlükte olmamasına rağmen, bu okulların kazanılmış hakları saklı tutulmakta devam edilmektedir. Yalnız, mektupların yürürlükte olduğu yedi yıllık süreye bağlı olmak üzere, hükümete başvurup da durumlarını kurallara uyduramamış olan kurumlara ait “hayırhane tetkik” yükümlülüğü hukuken ortadan kalkmış bulunmaktadır. Bunun anlamı şudur ki bunların yedi yıl sonra taşınmaz mallara tasarrufuna izin verilemez.¹¹

İNGİLİZ OKULLARININ BAŞLANGICI VE ÇOĞALMASI

Osmanlı Devleti toprakları üzerinde Fransa, Amerika, Avusturya, Almanya, Rusya, Bulgaristan, İran, Yunanistan eğitim öğretim kurumları açmışlardır ve bugün hâlâ bu kurumlardan bazıları ülkemiz Türkiye’de faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu kurumları açan devletler arasında İngiltere de bulunmaktadır.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kültürel ve sosyal kurumların yanısıra sayıları hayli artan İngiliz Okulları hakkında, İlknur Polat Haydaroğlu’nun da eserinde belirttiği gibi, İngiliz Okulları’nın binalarını Anadolu Lisesi halinde kullanılmak üzere Türk Milli Eğitim Bakanlığı’na devrederken tüm belgeleri İngiltere’ye göndermeleri nedeniyle başlangıçtan bugüne kadar kesintisiz bir tarihi gelişme vermek oldukça güçtür. Ancak Osmanlı Devleti’ndeki çeşitli yerleşim merkezlerinde, bazen hizmet verdikleri toplulukların nüfusunun yoğun olduğu, bazan da siyasî amaçları için gerekli gördükleri yerlerde İngiliz Okulları’nın istenen sayıda açıldığı bilinmektedir.¹² Maârif Nâzırı Zühdü Paşa’nın 1893-1894 (1311)

¹¹ Mustafa Ergün, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, AÜDTCF Yayını, Ankara 1982, s. 55-60.

¹² İlknur Polat Haydaroğlu, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Yabancı Okullar*, Kültür Bakanlığı Yayınları-1202, Ankara, 1990, s. 123.

tarihinde kaleme aldığı rapor ve ekinde verilen Memâlik-i Şâhâne'de Mevcud Olup Şimdiye Kadar Tahkik Olunabilen Mekâtib-i Ecnebiye'nin Mevâki'ini Mübeyyin Defter'de¹ Erzurum, Adana, Aydın, Beyrut, Halep, Suriye, Kudüs-i Şerif, Gazze, Selanik ve İstanbul'daki İngiliz okulları liste içinde yer almaktadır. Bu listede İngiltere tabiyetinde 50 okul görülmektedir:

¹ Atillâ Çetin, "Maârif Nâzırı Ahmet Zühdü Paşa'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yabancı Okullar Hakkında Raporu", **Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi**, X-XI, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Ayrı Basım, İstanbul 1983, s. 189-219.

Tablo 1. 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti'nde İngiliz Okulları

Vilayet	Livâ	Kaza	Mektebin İsmi	Tarih-i Kuşâdı	Ruhsat-ı Resmîyesi	Ta'biyeti	Zukûr	İnâs	Mülâhazat
Erzurum	Erzurum	Erzurum	Protestan	1267	Yoktur	İngiltere	50	7	Talebi hk. malumat yoktur
Adana	Cebel-i Berabet	Hassa	Protestan	1288	Yoktur	İngiltere	40	30	Ayıntab'da İngilizlere tebasından doktor Sirt tarafından idare olunmaktadır
Aydın	İzmir	İzmir	Birünâbâd Nahiyesi	Yoktur	Yoktur	İngiltere	-	-	Malumat vermedikleri
Beyrut	Akkâ	Akkâ	İbtidâî	Kadım	Yoktur	İngiltere	-	27	
Beyrut	Akkâ	Akkâ	Protestan	1301	Yoktur	İngiltere	30	-	
Beyrut	Akkâ	Hayfa	Rahibeler	1304	Yoktur	İngiltere	-	30	
Beyrut	Akkâ	Hayfa	İbtidâî	1307	Yoktur	İngiltere	-	35	
Beyrut	Akkâ	Hayfa	İbtidâî	1305	Yoktur	İngiltere	45	-	
Beyrut	Akkâ	Safed	Sıbyân	1306	Yoktur	İngiltere	22	-	
Beyrut	Belka	Nablus	Protestan Mektebi	1297	Yoktur	İngiltere	36	38	
Halep	Halep	Antakya	İbtidâîye	1280	Yoktur	İngiltere	60	-	
Suriye	Şam	Şam	İngiliz Mektebi	1273	Yoktur	İngiltere	-	171	

Suriye	Şam	Şam	İngiliz Mektebi	1280	Yoktur	İngiltere	-	92	
Suriye	Şam	Şam	İngiliz Mektebi	1285	1285	İngiltere	-	200	
Suriye	Şam	Şam	İngiliz Mektebi	1285	1285	İngiltere	-	50	Fermanlı
Suriye	Şam	Şam	İngiliz Mektebi	1286	Yoktur	İngiltere	150	-	
Suriye	Şam	Şam	İngiliz Mektebi	1285	1285	İngiltere	50	50	Fermanlı
Suriye	Şam	Şam	İngiliz Mektebi	1285	1285	İngiltere	5	3	Amâlara mahsustur
Suriye	Şam	Şam	İngiliz Mektebi	1279	1285	İngiltere	50	30	
Suriye	Şam	Baalbek	İngiliz Mektebi	1290	1304	İngiltere	10	64	
Müstakil Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Alaycons Visil	1296 (?)	Yoktur	İngiltere	-	22	
Müstakil Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Alaycons Visil	1290	Yoktur	İngiltere	-	60	
Müstakil Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Alaycons Visil	1290	Yoktur	İngiltere	30	-	
Müstakil Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1275	Yoktur	İngiltere	75	-	
Müstakil Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1275	Yoktur	İngiltere	-	22	
Müstakil Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1276	Yoktur	İngiltere	69	-	

Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1272	Yoktur	İngiltere	-	32
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1296	Yoktur	İngiltere	70	-
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1278	Yoktur	İngiltere	-	70
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1292	Yoktur	İngiltere	16	-
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1292	Yoktur	İngiltere	35	-
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1292	Yoktur	İngiltere	30	-
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1292	Yoktur	İngiltere	30	-
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1292	Yoktur	İngiltere	16	-
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Meçhul	1306	Yoktur	İngiltere	-	67
Müstakıl Liva	Kudüs-i Şerif	Kudüs-i Şerif	Efın Le Roşluz	1302	Yoktur	İngiltere	200	-
Müstakıl Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1286	Yoktur	İngiltere	30	-
Müstakıl Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1286	Yoktur	İngiltere	-	20
Müstakıl Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1289	Yoktur	İngiltere	90	-
Müstakıl Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1293	Yoktur	İngiltere	130	-

Müstakill Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1280	Yoktur	İngiltere	-	96	
Müstakill Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1282	Yoktur	İngiltere	30	-	
Müstakill Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1284	Yoktur	İngiltere	-	60	
Müstakill Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1277	Yoktur	İngiltere	44	-	
Müstakill Liva	Gazze	Kudüs-i Şerif	Hususi	1277	Yoktur	İngiltere	-	60	
Selânik	Selânik	Selânik	İbtidâî	1303	Yoktur	İngiltere	-	-	Hükûme-i Mahalliye ma'lûmat itasından istinkâf etmiştir

Semt-i Meşhur	Mevkî ve Sokak	Mektebin İsmi	Tarih-i Kuşâdı	Rûhsat-ı Resmîyesi	Tabiiyeti	Mülâhazat
Beyoğlu	Doğru Yolda	Kız Mektebi	1870	Yoktur	İngiltere	İngiltere Sefarç-i Himayesi tahtında
Beyoğlu	Büyük Kumkapı'da Keklik Sokakı	Kız Mektebi	1889	Yoktur	İngiltere	
Beyoğlu	Kumbaracı Yokuşunda İngiliz Kilisesi itisalinde	Kız Mektebi	1889	Yoktur	İngiltere	
Ortaköy'de	Ermeni Sokakı	Fransız Mektebi	1886	Yoktur	İngiltere	

Kaynak. Atillâ Çetin, "Maârif Nazırı Ahmet Zühdü Paşa'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Yabancı Okullar Hakkında Raporu", GDAAD, X-XI, I.Ü., İstanbul 1983, S. 189-219.

Zühdü Paşa yukarıda adı geçen raporunda Suriye ve Halep vilâyetinde özellikle İngiltere ve Fransa'nın nüfusunun diğer devletlerden daha fazla olduğunu, bununla birlikte Amerika, Rusya ve Almanya'nın bu bölgede faaliyet göstermek suretiyle etkiye bulunmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Nitekim Almanya, Adnan Şişman'ın bir makalesinde ifade ettiği¹⁴ ve bizim de Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulduğumuz ve Kudüs'te Almanların kurduğu 17 Alman Okulu'nun ruhsatı ile ilgili bir belgeye göre¹⁵, Suriye'de tutunabilmek için birçok zengin vatandaşını Yafa, Kudüs taraflarına göndererek onların arazi satın almalarını sağlamış ve bu şekilde okul ve benzeri kurumlar kurarak, İngiltere ve Fransa'nın kuvvetli nüfuz sahibi olduğu Ortadoğu'da kendine bir yer bulmaya çalışmıştır. Mustafa Ergün de Almanların, XX. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti üzerinde açık bir hakimiyet kurmalarına ve İngiltere'nin karşısında eskiden Rusya'nın oynadığı rolü oynamalarına rağmen kültürel yönden seslerini pek duyuramadıklarını, orduda ve siyasette tam hâkim olan Alman görüşünün, eğitimde pek etkili olmadığını, Osmanlı Devleti'nin eğitim hayatında Fransız etkisinin hâlâ devam ettiğini, bunun nedeninin her halde Fransızların Osmanlı Devleti'ni pilot bölge olarak seçmiş olmalarından kaynaklandığını, İngilizlerin ise çalışmalarını tüm Asya'ya yaymış olduklarını, oysa Almanların dünyanın her yanında okullar kurduklarını örnek olarak 1910 yılında Almanların yabancı ülkelerde 108 okulunun bulunduğunu belirtmektedir.¹⁶

Haydaroğlu, 1417 tarihli bir belgeye dayanarak yalnızca İstanbul'da 83 İngiliz kurumunun bulunduğunu ve diğer bazı başka belgelerde de 1899'da Bağdat'ta 1, Beyrut'ta 1, 1900'de Bağdat'ta 1,

¹⁴ Adnan Şişman, "XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti'nde Alman Müesseseleri" *Ata Dergisi*, Selçuk Üniv. Yayını, Konya 1997, s. 129-130.

¹⁵ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Maarif ½. 1333*. Ayrıca Bakınız, Süleyman Büyükkaracı, *İstanbul Alman Lisesi*, İstanbul 1999.

¹⁶ Mustafa Ergün, *II. Meşrutiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914)*, Ocak Yayınları 1996, Ankara 1996, s. 393-394.

1901'de Bağdat 1, Beyrut'ta 1, Halep'te 1, Kudüs'te 1, 1903'te Bağdat'ta 1, Beyrut'ta 24, Kudüs'te 2, Suriye'de 3, 1920'de Halep'te 1 İngiliz Okulu bulunduğunu belirtmektedir. Ayrıca, araştırmacı, İngiliz öğretim kurumlarından bahsederken belgelerin niteliği dolayısıyla Suriye ve Lübnan'daki okullardan ve faaliyetinden söz ederken Londra'daki Kew Garden'deki "Public Record Office'de yaptığı araştırma sonucu, bu merkezin Türkiye ile ilgili kısmında gördüğü bir çok rapordan oluşan bu belge takımının içeriğinden de kısaca şöyle söz etmektedir:¹⁷

İngiltere Lübnan'ın dağlık kısmında ve kentlerde okul açmak istemektedir. Bunlar protestanlar için düşünülmüştür. Daha önce açılan ve Lübnan olayları nedeniyle hükümetçe kapatılan kız okulunu yeniden açmak isterler. Bu konuda gönüllü olarak orada bulunan Mrs. Thoupsous, Mr. Rogers'dan destek görür. Yöredeki Osmanlı yöneticisi Davud Paşa onları biraz oyalayıp durumu hükümete iletir. Aldığı emir üzerine sırası geldiğinde kendilerine izin verileceğini bildirir. Buraya kadar olan gelişmeler biraz daha ayrıntılı olarak raporlardan şu şekilde aktarılmaktadır:

Mr. Eldrige, 14 Eylül 1864'te verdiği raporda, Deyrül-kamar-ı ziyaret ettiğini, oradaki Hıristiyan halkın çöldeki sayılarının oldukça fazla olduğunu, burada İngiliz korumasında bir okul açılmasının gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca çeşitli okulların da dağlarda açılmış bulunduğunu, kızların eğitimi ile ilgilenen Beyrut'taki okulun birkaç yıl içinde büyük gelişme gösterdiğini ifade ederek, Suriye'nin bu kısmındaki okulların 1860'da yeniden organize edilerek, Mrs. Bowen tarafından yönetildiğini, ve onun İngiltere'deki vakfından destek aldığını açıklamıştır.

¹⁷ İlknur Polat Haydaroğlu, *age.*, s. 123-127 (Public Record Office, Department Foreign Office- 702- 802 / 2428, No: 12, 14, 24, 31, 37, 38, 39, Them: Schools in Turkey).

Mr. Eldridge'nin (Consul General) 12 Mayıs 1866 tarihli bir diğ er raporundan Mrs. Thoupsous'un sayıları 300-400'ü bulan çocuklar için okul açmak istediğini öğreniyoruz.

Raporların tamamının incelenmesinden çıkan sonuca göre: İngilizler, izinli veya izinsiz Suriye ve Lübnan'da belli başlı yerleşim merkezlerinde, dağlık bölgelerde, İngiltere'nin ve İngiliz kiliselerinin himayesinde okullar açmışlardır. Bu okulların önemli bir bölümü Lübnan olayları ve isyanları nedeniyle valiler tarafından kapatılmıştır. Kapatılan bu okulların yeniden açılması amacıyla başta İngiliz Konsolosu Sir Elliot, o bölgeye gönüllü olarak yerleşmiş olan Mrs. Thoupsous ve protestan kilisesi derneği, gerekse Osmanlı Hükümeti nezdinde çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır. Bu okulların yeniden açılmasını sağlamak için yasal dayanak aradıklarında, 1856 Islahat Fermanı'nın bazı hükümleriyle, 1868'de Arazi Kanunnamesi'nde yapılan değişikliklerle yabancılara tanınan, imparatorluk sınırları içinde mülk edinme hakkını kullanmışlardır. Ancak 1874 yılına kadar İngilizler Suriye ve Lübnan'da istedikleri okulu faaliyete geçirememişlerdir, faaliyete geçirebildikleri bölgelerde de çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Anadolu'dan çok Ortadoğu'da faaliyette bulunan İngiliz Okulları hakkında 1864-1874 yıllarına ilişkin arşiv belgelerinin elverdiği ölçüde tam bir kronolojik gelişmeden söz etmek zordur. Kurumlar ve yıllar arasında büyük kopukluklar olması bu nedenledir.

Atatürk dönemine rastlayan 1936 yılında İstanbul ili içerisinde Kültür Bakanlığına ve İlbaylığa bağlı olan ilk ve orta dereceli resmî ve özel bütün okulların bağlı bulunduğu makam İstanbul Kültür Direktörlüğü'dür. Direktörlüğü bağlı 488 resmî, 55 özel, 98 azınlık ve 37 yabancı olmak üzere 678 okul, dersane ve kitapsaray vardır.¹⁸

¹⁸ İstanbul Okullar Kılavuzu, İstanbul Kültür Direktörlüğü Neşriyatı 2, İstanbul Devlet Basımevi, İstanbul 1936, s. 3.

İstanbul kenti içinde ilkokul kısmı olan 1 Alman, 2 Avusturya, 1 Bulgar, 12 Fransız, 1 İngiliz, 1 İran, 8 İtalyan okulu bulunmaktadır.

1. Yabancı okulların ana ve ilk kısımlarına Türk uyruğundan olan öğrenciler giremezler.

2. Bu okuldan mezun olanlar, sınav vermedikçe Devlet okullarına giremezler. Yabancı okulların bir sınıfından devlet okullarının bir sınıfına geçmek isteyenler de sınava girmek zorundadır.

3. Yabancı okullarda tüm öğrenciler Kültür derslerini (Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurtbilgisi ve Sosyoloji) okumak ve sınav vermek zorundadırlar. Sınavda iki Kültür dersinden başarılı olamayanlar, sınıfta kahrılar.

1936 tarihli İstanbul Okullar Klavuzu'nda yabancı ilkokulların adları ile semtleri de gösterilmiştir. Buna göre İngiliz İlkokulu "İngiliz Kız Okulu" olarak adlandırılmakta ve İngiliz Kız Ortaokulu'na bağlı olduğu ve Beyoğlu'nda faaliyette bulunduğu anlaşılmaktadır.¹⁹

Bu tarihte İstanbul ilinde orta dereceli sınıfları bulunan 1 Alman, 3 Amerika, 2 Avusturya, 1 Bulgar, 7 Fransız, 2 İngiliz, 2 İtalyan ortaokulu mevcuttur.²⁰

Yabancı okulların lise kısmını bitiren öğrenci olgunluk sınavını resmî liselerde geçirmek zorundadır.

1936 tarihli Okullar Kılavuzuna göre, İngiliz ortaokulları olan İngiliz Erkek Okulu (Nişantaşı)'nda, İngiliz Kız Okulu ise Beyoğlu semtlerinde faaliyette bulunmaktadırlar.

¹⁹ İstanbul Okullar Kılavuzu 1936, s. 28-30.

²⁰ İstanbul Okullar Kılavuzu 1936, s. 50-51.

1937 tarihli “İstanbul Okulları Kılavuzu”na bir göz atılacak olursa, İstanbul ili içerisinde Kültür Bakanlığı’na ve İlbaylığa bağlı olan 493 resmî, 52 özel, 94 azınlık, 33 yabancı olmak üzere 672 okul, dersane, yurt ve kitapsaray bulunmaktadır.²¹

İstanbul ilinde 3 Fransız, 1 İran, 5 İtalyan İlkokulu ve 1 Alman, 3 Amerikan, 2 Avusturya, 1 Bulgar, 7 Fransız, 2 İngiliz, 2 İtalya Ortaokulu ve lisesi ile 4 tane meslek ve dil dersanesi mevcuttur.

Hangi semtlerde hangi yabancı ilk, orta ve lise derecesinde yabancı okul bulunduğu gösterilmiştir.²² Buna göre, İngiliz Okullarının bulunduğu semtler aşağıdadır:

(Hayskul) İngiliz Erkek Okulu Nişantaşı (ENGLISH HIGH SCHOOL NİŞANTAŞI – İSTANBUL)

(Hayskul) İngiliz Kız Okulu (ilk) Beyoğlu (ENGLISH HIGH SCHOOL FOR GIRLS BEYOĞLU – İSTANBUL)

1936 İstanbul Okullar Kılavuzu’nda yabancı okulların ana ve ilk kısımlarına Türk tebaasından olan öğrencilerin giremeyeceği, bu okulları bitirenlerin, sınav vermedikçe devlet okullarına giremeyecekleri, yabancı okulların bir sınıfından devlet okullarının bir sınıfına geçmek isteyenlerin de sınava tabi tutuldukları, yabancı ilkokullardaki bütün öğrencilerin Kültür derslerini (Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurtbilgisi) okumak ve sınav vermek zorunda oldukları, sınavda iki kültür dersinden başarısız olanların sınıfta kalacakları, orta dereceli yabancı okullara resmî ilkokulları bitirenlerin alınacağı belirtiliyordu. Bu maddelere 1937 İstanbul Okullar Kılavuzu’nda iki yeni madde eklenmiştir.

²¹ İstanbul Okulları Kılavuzu, İstanbul Kültür Direktörlüğü Yayını, Nr. 5, İstanbul Marifet basımevi, İstanbul 1937, s. 5.

²² İstanbul Okulları Kılavuzu (1937), s. 77-79.

1. Resmi ilkokulları bitirip orta dereceli yabancı okullara da devam eden öğrenciler, Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurtbilgisi, Sosyoloji ve Askerlik derslerini Türkçe olarak okumak ve bu derslerden Türk öğretmenleri ve ayırtmanları önünde sınav vermek zorundadırlar.

2. Sınavlarda iki dersten başarısız olanlar sınıfta kalırlar.

1938 İstanbul Okulları Kılavuzu ise, okullar ve kültür kuruluşlarında oluşan değişikliklere göre düzeltilmiş, diğer illerde ve özellikle Ankara'da bulunan bütün okullar hakkında bilgiler de eklenmiş ve çocuk velilerinin istedikleri bilgileri kolaylıkla bulmalarını sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.

Bu kılavuzu bastırmak ve sattırmak hakkı İstanbul İlbaylığı'nın 02.03.1937 tarih ve 50183 sayılı emriyle İstanbul Öğretmenleri Yardım Cemiyeti'ne verilmiştir.

İstanbul ili içerisinde Kültür Bakanlığı ve İlbaylığa bağlı olan ilk, orta ve lise dereceli resmî ve özel bütün okulların bağlı olduğu yer İstanbul Kültür Direktörlüğü'dür. Bu direktörlüğe bağlı İstanbul ili içerisinde 458 resmî, 46 özel, 91 azınlık, 31 yabancı olmak üzere 666 okul, dersane, yurt ve kitapsaray bulunmaktadır.²³

İstanbul ilinde 3 Fransız, 1 İran, 5 İtalyan İlkokulu ve 1 Alman, 3 Amerikan, 2 Avusturya, 1 Bulgar, 7 Fransız, 2 İngiliz, 2 İtalyan Ortaokulu ve Lise ile 4 adet meslek ve dil dershanesi vardır.

Yabancı okullarla ilgili olarak 1937 İstanbul Okulları Kılavuzu'nda da yer alan ve öğrencilerin uyması gereken kurallar 1938 Okullar Kılavuzu'nda yer almıştır. Bunlar burada

²³ İstanbul Okulları Kılavuzu, İstanbul Öğretmenleri Yardım Cemiyeti Yayını, Nr. 3, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1938, s. 4.

tekrarlanmayacaktır. Ancak burada yeni diyebileceğimiz 7. Maddeyi belirtmekle yetineceğiz.

Madde 7: “Yabancı Ortaokullarda bulunanların resmî veya muadeleti tasdik edilen husûsî okullara geçmek isteyenler, girmek istedikleri okulun öğretmenler kurulu önünde yapılacak imtihanında tasdiknamelerinde yazılı sınıflara başarı gösterdikleri takdirde alınrlar ve yabancı okullara devamları da devam müddetine mahsup edilir.”

Bu rehberde yabancı okulların hangi semtlerde bulunduğu gösterilmiştir. Buna göre (Hayskul) İngiliz Erkek Okulu Nişantaşı, (Hayskul) İngiliz Kız Okulu (ilk) Beyoğlu'nda faaliyet göstermektedir.²⁴

1964 tarihinde yayınlanan Özel Okullar Rehberi'ne göre, İstanbul'da iki İngiliz Okulu vardır, çeşitli kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre, diğer İngiliz Okulları Anadolu Liseleri olarak Türk Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Sözkonusu okulların yönetici ve öğretim kadroları ile bütün evrakları İngiltere'ye yollanmıştır. Nişantaşı'ndaki İngiliz Erkek Lisesi 1905'te W. N. Birks tarafından kurulmuştur. 1964'te erkek öğrenci sayısı 250, öğretmen sayısı 25'itr. Beyoğlu'ndaki Kız Ortaokulu ise 1857'de Estelle Daizy Thompson tarafından kurulmuştur. 1963'te 16'sı erkek, 178'i kız olmak üzere toplam 194 öğrencisi ve 24 öğretmeni vardır.²⁵

Hem Milli Eğitim Bakanlığı'nın 29.11.1962 tarih ve 420.4-4366 sayılı yazılarından hem de Vahapoğlu'nun²⁶ kitabından da anlaşıldığına göre İstanbul'da bulunan İngiliz Erkek Lisesi ve İngiliz Kız Ortaokulu'nun Türk Hükümeti'ne devredilmesi bu tarihte

²⁴ İstanbul Okulları Kılavuzu (1938), s. 73-75.

²⁵ Özel Okullar Rehberi, İstanbul 1964, s. 133-134; İlknur Polat Haydaroğlu, age, s. 126-127; M. Hidayet Vahapoğlu, Osmanlıdan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar, MEB. Yay., Nr. 3057, İstanbul 1997, s. 108, 170.

²⁶ M. Hidayet Vahapoğlu, age., s. 238.

gündeme getirilmiştir. İngiliz Büyükelçiliği, bu okullar yerine açılacak okulların müdürünün, müdiresinin ve uygun görülecek sayıda öğretmenin İngiliz vatandaşı olması koşulunu koymak istemiş ise de bu koşul kabul edilmemiştir. Bu iki okul da daha sonra 19.200.000 Türk Lirası karşılığında Türk Hükümeti mülkiyetine geçmiştir.

İşte şimdi İstanbul'daki bu iki İngiliz Okulu'nun Talim ve Terbiye Dairesi Arşivi'nde bulduğumuz yönetmelik, ders dağıtım cetveli, ders öğretim programı vb. hususları hakkında ayrıntılı bilgiler sunulacaktır:

A) İngiliz Kız Ortaokulu (Beyoğlu'nda)
(English High School For Girls-Beyoğlu-İstanbul)

İstanbul'da 9.12.1957 tarihinde Estelle Daizy Thompson tarafından kurulmuştur.²⁷ Bünyesinde bir ilkokulu da barındıran bu okulun Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki adının "İstanbul İngiliz İnâs Mekteb-i âlisi" olduğu Talim ve Terbiye Dairesi Arşivi'nde bulduğumuz 17.11.1926 tarihli bir belgeden anlaşılmaktadır:²⁸ (Bkz. Belge 1) "**İstanbul'da Sent Esiri İnâs Mektebi'nin, Bakırköy Rum Erkek Mektebi'nin ibtidaî derecede olduğu, İstanbul İngiliz İnâs Mekteb-i âlisinin programı noksan olduğundan derecesinin tayini imkânsız olduğu...**" Belirtilen tarihten sonra gelişmesini sürdüren bu okulun 1963 yılındaki toplam öğrenci sayısı 16'sı erkek, 178'i kız olmak üzere 194'tür, öğretmen sayısı ise 24'tür.²⁹ Bugün, Türk Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmiş durumda bulunan bu okulun talimatname, program, ders dağıtımı vb. konularda özellikle Cumhuriyet dönemindeki değişiklikleri aşağıda verilmeye çalışılacaktır. Bu konudaki ilk belge³⁰ bu okulun talimatnamesi ile ilgilidir ve 30.7.1933 tarihini taşımaktadır:

²⁷ İlknur Polat Haydaroglu, *age*, s. 127.

²⁸ Talim ve Terbiye Dairesi Arşivi, yıl 1926, C. 1.

²⁹ Özel Okullar Rehberi, İstanbul 1964, s. 133-134.

³⁰ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1933, Karar No: 8.

Belgede mektebin adı: İngiliz Kız Orta Mektebi, mektebin derecesi: Orta, Mektebin bulunduğu yer: İstanbul olarak verilmiştir. “İngiliz Kız Ortamektebine ait talimatnamenin imtihanlar kısmında ikmal imtihanlarına dair mektep idaresince tadil maksadıyla tanzim edilen ve Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü tarafından heyetimize tevdi olunan teklif tetkik edilerek muvafık görülmüştür. Tasdikinin Vekâlet Makamının tasvibine arzı kararlaştırıldı” deniliyor ve aynı gün 30.7.1933 tarihinde Bakanlıkça uygun bulunuyor. Yapılan bu değişiklik aşağıda aynen verilmiştir:

“Yalnız bir dersten muvaffak olamayan bir talebe ikmal imtihanına sevkolunmadan terfii sınıf eder. Yalnız bu ders İngilizce veyahut Türkçe lisan olmamak şartı ile. Bu derslerden biri veyahut iki veya üç dersten muvaffak olmayan talebe ikmal imtihanına sevkolunur.

Üç dersten fazla dersten muvaffak olamayan talebe sınıfta ipka edilir.

İkmal imtihanları Eylül’de icra olunur.”

T.C. Maârif Vekillîği Kültür Kurulu’nda görüşülen ve 3 Haziran 1947 tarihini taşıyan ikinci belge³¹ yine “İstanbul İngiliz Kız Ortaokulu program ve ders dağıtım cetvelinin bağlı örneğine göre kabulü hususunun Yüksek Bakanlık Makamının onumlarına sunulması kararlaştırılan” belgedir. 3.67.1947’de uygun bulunan bu programa göre İstanbul İngiliz Kız Ortaokulu ilk kısım Haftalık Ders Dağıtım Cetveli’nde dersler ve saatleri şöyledir:

³¹ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1947, Karar No: 210.

**İstanbul İngiliz Kız Ortaokulu İlk Kısım 1947-1948
Öğretim Yılı**

Haftalık Ders Dağıtım Cetveli

Dersler	I	II	III	IV	V
Türkçe	10	7	7	6	6
Tarih	-	-	-	2	2
Türkiye Coğrafyası	-	-	-	2	2
Yurtbilgisi	-	-	-	2 (istemli)	1 (istemli)
İngilizce	13	11	11	10	10
İngiltere Tarihi ve İngilizce Coğrafya	-	-	-	4	4
Aritmetik	4	4	4	3	3
Geometri	-	-	-	2	2
Tabiat Bilgisi	4	4	4	2	2
Fransızca	3	3	3	3	3
Resim ve Elişi	3	3	2	2	2
Müzik	1	1	1	1	1
Jimnastik	2	2	2	2	2
Oyun	1	2	2	2	2
Toplam	41	37	36	43	42

Kaynak. TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1947, Karar No: 210.

Yukarıda haftalık ders dağıtımında gösterilen derslerin bazılarında ait öğretim programları ile ilgili birkaç örnek verelim:

1. Sınıf Türkçe: Resmî program uygulanır.

İngilizce : Birinci sınıfa giren öğrencinin önce ana sınıflarına devam ederek İngilizce'yi okumayı öğrenmiş olması göz önünde tutulur. Okuma, hece, ezber, çocuk ezberleri, çocuklara ayrılmış kolay ezber ve temsil. Hikâye: Çeşitli masal ve hikâyeler. Bir konuyu sözlü anlatma: Hikâye ve betim.

Aritmetik : Toplama, çıkarma, çarpma, bölme, cisimlerin yardımı ile 20'ye (yirmiye) kadar sayı. 1000'den aşağı sayılar üzerine

çıkarma, çarpma, bölme işlemi. Gün, hafta, ay ve yıl üzerine çok kolay problemler.

Resim ve Elişi : Hikâyelerin resimle gösterilmesi. Modelden resim: Hafif sulu boya, kolay dikiş, sepet yapmak, kartondan modeller, kağıttan resimler.

Müzik: Kulaktan öğrenme, kolay şarkılar, şarkılı oyunlar, küçük bir bando ile kulağı ölçüye alıştırmak.

2. sınıf Aritmetik : 1000'e kadar sayılarla toplama, çarpma ve bölme. Para, uzunluk, ağırlık ölçüleri üzerine hesaplar, basit problemler.

3. sınıf Aritmetik : Bölme, kolay çarpmalar. Dört işlem. Para, uzunluk, ağırlık ve zaman hesapları. Kısaltma problemleri.

4. sınıf Aritmetik : Ölçeklere devam. Büyük sayılarla çarpma ve bölme, kolay ondalık sayılar, kolay bayağı kesir, metre sistemi, paydaların eşitlenmesi, problemler.

4. sınıf Geometri : Şekil ve cisimler üzerinde esaslı bilgiler: Nokta ve doğru verilen ölçü üzerine üçgen çizimi. Düzgün kenarlı çokgenler, paralel doğruların izdüşümü. Kare, küp, prizma ve bunlara ait çizimler.

5. sınıf Aritmetik: Dördüncü sınıfta görülen derslerin özetleri. Büyük sayılarla çarpma, bölme, zor problemler, Bayağı kesirler, ondalık sayılar.

5. sınıf Geometri: Verilmiş ölçülerle kare ve üçgen çizimine devam.

Çizim: I. Açığortaylar, II. Bir doğruyun dik izdüşümü, III. İzdüşümler, IV. Paralel Çizgiler.

Özdeşlik: Misallerle isbatı.

Aşağıdaki gerekçelerin teorik isbatı:

I. Üçgenin açıları

II. Paralel kenarların, karelerin birbirleri ile olan bağlantıları.

5. sınıf Sağlık Bilgisi: “Hijyen” kelimesinin anlamı. Vücudumuzu temiz tutmanın önemi. Sağlığımızı korumak için ne yapmalıyız? Temiz havanın, besinin, temizliğin, elbisenin, jimnastiğin ve dinlenmenin önemi. Bunları kendimize uygulama. Vücudun kuruluşu, hücre, kemikler. Kan ve dolaşımı. Deri. Sindirim ve iç organlarımızın ödevleri. Ciğerler ve solunum. Kaslar ve ödevleri. Sinirler ve sinir sistemi. Beyin ve işlemesi. Göz ve görme. Kulak ve işitme. Dil ve tatma. Diğer sınıflarda okunan derslerin özetleri. Temiz ve sağlığa yarar çevrelerde yaşamak. Temiz havanın, güneşin, uyunun, besinin ve elbisenin değeri. Bol jimnastik. Spor ve yeterli dinlenmenin önemli etkileri.

5. sınıf İngiltere Tarihi: İngiliz tarihi, ilk zamanlardan Norman istilâsına kadar.

5. sınıf İngilizce Coğrafya: İçinde yaşadığımız dünya. Yeni dünyaya bir gezi Yeni Zelând’a Kanada, Güney Amerika, Kuzey Amerika. Yeni Zelânnda’ya bir göret. Avusturalya’ya bir göret. Kuzey Afrika. Durban’dan İskenderiye’ye. Akdeniz dolaylarında bir gezinti. Tuna’da bir gezinti. Baltık ülkeleri ve Norveç. Fransa ve Belçika. Uçak’la Uzak doğu’ya. Hindistan-Çin ve Japon. Viladovostok’dan Londra’ya.

İlkokul kısmından sonra şimdi de ortaokul kısmı ders dağıtım ve müfredatı hakkında bilgi verilecektir.³²

³² TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1946, Karar No: 210.

**Tablo 3. İstanbul İngiliz Kız Ortaokulu 1947-1948
Haftalık Ders Dağıtım Cetveli**

Dersler	Hazırlık Sınıfı	Orta I	Orta II	Orta III
Türkçe	5	6	4	4
Tarih	-	2	2	2
Coğrafya	-	2	2	2
Yurbilgisi	-	-	1	1
İngilizce ve Edebiyat	16	9	9	8
Fransızca	3 (istemli)	3	3	3
İngiltere Tarihi ve İngilizce Coğrafya	-	3	3	3
Aritmetik	3	2	2	2
Geometri	2	2	2	2
Cebir	-	2	2	2
Fenbilgisi	-	4	4	4
Sağlık Bilgisi	2	-	-	-
Resim ve Eliši	2	3	3	3
Müzik	1	1	1	1
Jimnastik	2	2	2	2
Oyun	2	2	2	2
Toplam	38	43	42	41

Kaynak. TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1946, Karar No: 210.

Türkçe, Tarih ve Coğrafya derslerinde resmî programın uygulandığı İstanbul İngiliz Kız Ortaokulu'nun diğer bazı derslerinin öğretim programı hakkında bir fikir edinilebilmesi için birkaç örnek verilecektir:³³

Orta I İngiltere Tarihi: Norman istilâsından 1485'e kadar.

Orta I İngilizce Coğrafya: Güney ve kuzey Amerika, dünyanın şekli, dünyanın günlük ve yıllık hareketleri, yer yüzü nasıl ısınır, haritalar ve anlattıkları hikâyeler.

Orta I İngilizce ve Edebiyat: Hece, İmlâ: Öğrencilerin evvelce hazırladığı ve öğretmenin seçtiği parçalardan. Ezber: Öğrencilerin bir

³³ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1946, Karar No: 210.

ağızdan veya ayrı ayrı okumaları için seçilecek parçalardan. Dilbilgisi, temsil, sözlü tartışmalar. Edebiyat: Nazım ve nesir olarak yazılmış çocuk klasiklerinin etüdü.

Orta I Aritmetik: Oran ve orantı, yüzey ve hacim ölçüleri, kesirler üzerinde çalışmanın genişletilmesi, grafikler.

Orta I Geometri: Dik dörtgenlerin, eşkenar dörtgenlerin ve karelerin özellikleri, iki paralel doğrunun bir üçüncü doğru tarafından kesilmesi, dikdörtgenlerin paralel kenarların üçgenlerin ve yamukların yüzeyleriyle ilgili teoremler. Geometrik yer.

Orta I Cebir: Pozitif ve negatif sayılar, köşeli parantezler, birinci dereceden bir bilinmeyenli denklemler, toplam ve çıkarma, cebirsel sayıların sıralanması, çarpma ve bölme, cebir işaretleri, problemler.

Orta I Fen Bilgisi: Bitkilerin morfolojisi ve sınıflandırılması. Yer altındaki gövdeler (soğanlar, yumrular, üretgen sürünür yan kollar, rizomlar (köksaplar). Bir yıllık, iki yıllık ve çok yıllık bitkiler (Fındık, çam). Tohumlu bitkilerin familyalara göre sınıflandırılması ve çiçeklerin biyolojisi. Bitkilerin hayat birlikleri (çalılıklar, çayırlar, yol kenarları, ormanlar, tatlı sularda ve denizlerde yaşayan bitkiler). Yüzme (hidrostatik). Ağırlık ve özgül ağırlık. Arşimet kanunu, gemiler, denizaltılar, balonlar ve densimetreler. Sıvılarda basınç. Paskal kanunları, su bentleri, artezyen kuyuları, basınç ölçüsü, Bramah su cenderesi. Gazlarda basınç. Tulumba, barometre, sifon. Yüzey gerilmesi ve kılcal olaylar. Billurlaşma, eriyikler, osmoz. Isı ve sıcaklık (Termometreler). Katı cisimlerin sıcaklıkla genişlemesi. Isının iletimi (iletim, emniyet lâmbası, gazlarda iletim, sıvılarda iletim). Konveksiyon (sıcak su ile ısıtma, su ile soğutulan makineler, okyanus akıntıları). Havalandırma (kara ve deniz rüzgarları). Işıma (Termos şişesi).

Orta II İngilizce (Edebiyat ve Edebiyat Tarihi):

Dilbilgisi: İsim, fiil, zarf, birleşik cümleler. İmlâ: Öğrencinin evvelce hazırladığı ve öğretmenin seçtiği parçalardan. Kelimeler: Kelimelerin kökü, türlü kelimeler. İngiliz edebiyatına ait en az üç tanınmış kitap. Bunlardan birinin Sheakespeare'nin bir piyesi,

diğerinin İngilizce bir roman olması Lâzım gelir. İlk zamanlardan Spenser'e kadar İngiliz edebiyatı.

Orta II İngiltere Tarihi: 1485'ten 1702'ye kadar İngiliz Tarihi

Orta II İngilizce Coğrafya: afrika, asya ve Avusturalya.

Orta II Aritmetik: Faiz, kâr ve zarar, orantı, vergiler, basit faiz, yüzeyler ve hacimler üzerine ödevlere devam. Kare ve küp kökleri.

Orta II Geometri: Pisagor teoremi ve genişletilmesi, daire hakkında genel bilgiler, kirişlerin teğetlerin ve açılarının özellikleri.

Orta II Cebir: Çarpanlar, bileşik kesirler, bir bilinmeyenli ikinci dereceden denklemler, harfli denklemler, grafikler, problemler.

Orta II Fen Bilgisi: Çamlar, eğrelti otları, kara yosunları, mantarlar, bakteriler, döl alma işi.

Bitki fizyolojisi (solunum, özümleme, terleme, büyüme, yere doğrulum, ışığa doğrulum), kara ve su bitkilerinin biyolojisi, omurgasız hayvanlar, saalak olan ilksel hayvanlar, solucanlar, yumaşakçalar, kabuklu hayvanlar, böcekler ve onların metamorfozu, örümcek ve akrep, Balıklar, omurgalı hayvanlar, kurbağalar ve metamorfozları, sürüngenler, havanın karışımı, suyun bileşimi, toprağın ve tebeşirin yapısı, madenler, makinalar ve işi, enerji, sürtünme kuvveti, ısı miktarının ölçülmesi, ısı, ısı ve mekanik enerji.

Orta III İngilizce (Edebiyat ve Edebiyat Tarihi):

Dilbilgisi: Bir yıl önceki derslerin genişletilmesi. Yazma: Bazı edebi eserlerin açıklanması ve özetleri. Tanınmış yazarların üç eseri. Spenser'in zamanından bugüne kadar.

Orta III İngiliz Tarihi: İngiliz tarihi 17802'den bugüne kadar.

Orta III İngilizce Coğrafya: Avrupa ve Britanya adaları.

Orta III Aritmetik: Bileşik faiz, bonolar, hisse senetleri, sekizgenlerin çözümü, açılarının trigonometrik fonksiyon değerleri üzerine problemler.

Orta III Geometri: Daire üzerine çalışmalar devam. Benzer şekiller.

Orta III Cebir: Logaritma, aritmetik, geometrik ve harmonik diziler. İkinci dereceden denklemlerin teoremi. Değiştirme ve birleştirme.

Orta III Fenbilgisi: Memelilerin özellikleri, tekdelikliler (ornitorenk ve Ekidne), keseli hayvanlar, balinagiller, tırnaklılar, etçiller, kemirgen hayvanlar, böcekçiler (kirpi ve köstebek), yarasalar, maymunlar ve maymunsular, insanın maymunlar ile müşterek olan ve onlardan değişik olan nitelikleri, evrin teorileri, insan fizyolojisi ve morfolojisi, sindirim aygıtı, kanın dolaşımı, solunum aygıtı, kanın görevleri, sinir sistemi, bezler ve görevleri, kas sistemi ve hareket aygıtı, deri ve görevleri, duyum organları, karşılaştırmalı fizyoloji ve morfoloji, tipik bitki ve hayvan hücrelerinin yapısı, görevleri ve üremesi. Kolay deneyler. Bitkilerde ve hayvanlarda beslenme ve solunum, bitkiler ve hayvanlar arasında asalaklar, bitkiler ve hayvanlar arasındaki farklar, bitki ve toprak, hayvanlar ve bitkiler arasında hayat birlikleri, hayatı mümkün kılan şartlar, mendel kanunları, değişimsellik, elektrik akımı, mıknatıslar ve magnetizma, yerin mıknatızması, motorlar ve dinamolar,, eloktroliz, akümülatör, ışık, ışık (mercekler ve kırılma, projeksiyon aleti, fotoğraf makinası, göz, büyüteç, mikroskop.

Işık (renk, beyaz ışık, tayf ve renkli gök kuşağı)

İngiliz Kız Ortaokulu Yönetmeliği ile ilgili ikinci belge, 2 Mart 1953 tarihini taşımaktadır.³⁴ Söz konusu Talim ve Terbiye Dairesi belgesine göre, İngiliz Kız Ortaokulu Yönetmeliği'nin 53. maddesine, Özel Okullar Müdürlüğü'nün 19 Şubat 1953 tarih ve 299 sayılı teklif yazısı üzerine, aşağıda yazılı fıkranın eklenmesi hususunun Vekâlet Yüksek Makamına arzı kararlaştırılmış ve belge 28.2.1953 tarihinde Milli Eğitim Bakanı'nın imzasından çıkmıştır.

53. Maddeye ikinci fıkra olarak eklenen hüküm şöyledir:

“Derslere başlandığı günden itibaren on gün içinde okulda bulunmayan ve mazeretini önceden okul idaresine bildirmeyen öğrencinin kaydı silinir.”

³⁴ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1953, Karar No: 33.

İngiliz Kız Ortaokulu Yönetmeliği'nin 45 ve 46. maddelerinin, Özel Okullar Müdürlüğü'nün 28 Ağustos 1954 tarih ve 346/01-815 sayılı teklif yazısı üzerine, bağlı örneğine göre, değiştirilmesi uygun görülecek keyfiyetin Vekâlet makamının tasviplerine arzı kararlaştırılan üçüncü belge ise 17 Eylül 1953 tarihini taşımaktadır.³⁵ Aynı gün maarif Vekil adına imzalanan belgeye göre, İngiliz Kız Ortaokulu Öğretim Yönetmeliği 45 ve 46. maddelerinin muadelel şekli:

Madde 45- "Öğrenci ücretleri her yıl iki taksitte peşin alınır."

Madde 46- "Ücret taksitlerinin ilki ders yılı başında, ikincisi Şubat ayı içinde, hususi imtihanlardan sonra alınır."

İngiliz Kız Ortaokulu'nun yeniden tanzim edilen öğretim yönetmeliği ile ilgili değişiklik 4 Kasım 1959 tarihini taşımaktadır ve dördüncü belgedir.³⁶ Özel Okullar Müdürlüğü 22 Temmuz 1959 tarih ve 323.10.4/1306 sayılı yazısı üzerine bağlı örneğine göre kabulü uygun görülmüş ve keyfiyetin Vekâlet Makamının tasviplerine arzı kararlaştırılmıştır. Bakanlık, 3. XI. 1959'de uygun bulmuştur.

İngiliz Kız Ortaokulu Öğretim Yönetmeliği'nin yeniden düzenlenmesiyle şu başlıklar ortaya çıkmıştır:

Genel hükümler, yönetim kurulu, Müdürün Vazife ve Yetkileri, Müdür Başyardımcısının Vazifesi, Müdür Yardımcısının Vazifesi, Kâtip ve Sayman, Kütüphane, Sağlık İşleri, Öğretmenler Kurulu, Sınıf ve Zümre Öğretmenleri Toplantıları, Yaş Hadleri, Ücretler, Çalışma ve Ara Verme Günleri, Öğretim ve Eğitim, Disiplin kurulu, Disiplin ve Ceza, İmtihanlar, Sınıf Geçme ve Bitirme İmtihanları, Bütünleme ve Engel İmtihanları, Belge İmtihanları, Kabul İmtihanları, Tasdikname, Belge ve Diplomalar, Defterler, Cetveller ve Dosyalar.

³⁵ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1954, Karar No: 180.

³⁶ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1959, Karar No: 308.

Yukarıda yönetmelikte yeniden yapılan değişiklikler bizlere bu okulun işleyişi ilgili oldukça ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bu nedenle adı geçen yönetmelikten bazı alıntılar yapılacaktır.

Madde 1- "İngiliz kız Ortaokulu, öğrencilerini bir yandan lise sınıflarına ve orta meslek okullarına hazırlayan öbür yandan da onlara, ilkokul üstüne genel bilgi veren bir öğrenim kurumudur.

Okulun ana, ilk ve orta bölümü vardır. Ana bölümüne 4, 5, 6 yaşındaki çocuklar alınır. İlk ve ana bölümüne yalnız yabancı uyruklu çocuklar alınır. Orta bölümde üç esas ve iki hazırlık (A.B.) sınıfı vardır.

Türkçe'yi baştan takip etmemiş olan yabancı öğrenciler için (A), (B) ve (C) Türkçe kurları vardır. Bu kurlarda, 140 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan, kur yönetmeliğine göre işlem yapılır.

Okul gündüzlüdür."

Madde 2- Öğretim, Maarif Vekâletince tasdikli haftalık ders dağıtım cetveline ve müfredat programlarına göre yapılır.

Madde 3- İngiliz Kız Ortaokulu, eğitim ve öğretim işlerinde, öğrencilerin, cemiyetin ahlâk kaidelerini benimsemiş, fikri terbiyeleri yüksek, sağlam vücutlu, çalışkan, yasaya bağlı, yararlı birer yurttaş olarak yetişmelerini amaç sayar. Bütün günlük hayatı, disiplin ve öğretim işleri bu amaçların tahakkukunu sağlayacak şekilde ayarlanır."

Yönetim Kurulu

Madde 4- "Müdür, okulun idaresinde ve Vekâletçe onamlı öğretim programı ile yönetmeliğin uygulanmasında, öğrencilerin kayıt ve kabul işlerinde görülecek düzensizlik ve kayıtsızlıklardan birinci derecede sorumludur."

Madde 5-a- "Müdür Başyardımcısı ile Türkçe, Türkçe Kültür dersleri öğretmenleri ayırık olmak üzere, müdür yardımcılarını, öğretmen ve memurları seçer ve usulüne göre hazırlayacağı inha kâğıtlarını Valiliğe gönderir."

Madde 8- "Müdür Başyardımcısını Maarif Vekâleti tayin eder. Vazifeleri Şunlardır:

a) Okulun yönetim, eğitim ve öğretim işlerinde müdürün danışmanıdır.

c) Resmi makamlara yazılan bütün bütün kağıtları perefede eder, okula gelen bütün yazıları "Görmüştür" kaydı ile imzalar.

f) Türkçe ve Türkçe Kültür dersleri öğretmenleri ile sık sık toplantılar yaparak öğrencilerin bu derslerdeki başarılarının artırılmasına çalışır.

Kütüphane:

Madde 12- Okul kütüphanesi, biri Türkçe öğretmeni olmak üzere, öğretmenler kurulunca seçilecek iki öğretmen tarafından yönetilir.

Madde 14- Türk vatani, Türk milleti ve onun rejimi aleyhine veya Türk rejimine ve inkılâplarına aykırı ideolojiler lehine telkinleri ihtiva eden, Türkiye ve Türkler hakkında yanlış bilgi veren, ahlâkî olmayan eserler okul kütüphanesinde ve öğrencilerin ellerinde bulundurulamaz. Bu hususta doğrudan doğruya okul müdür sorumludur.

Öğretmenler:

Madde 20- Öğretmenlerin başlıca vazifeleri şunlardır:

a) Her ders yılı başında müfredat programlarının ve ders uygulamalarının (çevre, tarihi eser, müze, teknik kurumlar vs.yi inceleme) ve deneylerin alarak dağıtımını gösterir bir plân hazırlayarak derslere başlanmadan önce bir örneğini okul müdürüne vermek.

b) Dersleri faydalı bir şekilde sonuçlandırmak için derslere hazırlıklı girmek ve öğrencileri okuldaki ders araçlarından, okul kütüphanesindeki eserlerden faydalandırmak.

c) Aynı dersi okutan zümre öğretmenleri ve aynı sınıfta der okutan öğretmenlerle işbirliği yapmak.

d) Derslerde, öğrencilere, çalışmalarına ve gelişmelerine yardımcı dokunacak vazifeler vermek, bunları düzelterek ve değerlendirerek geri vermek.

Öğretmenler Kurulu, Sınıf ve Zümre Öğretmenleri Toplantıları:

Madde 35- Öğretmenler kurulunda öğretim ve eğitim işlerinin düzenli yürütülmesi, okulun intizam ve disiplin işleri ile müdürün tayin ve tesbit edeceği konular üzerinde konuşmalar yapılır.

Madde 36- Aynı dersi okutmakta olan zümre öğretmenleri, aralarında sık sık toplanarak müfredat programlarının ve derslerin birbirine paralel olarak yürütülmesi, ders aletlerinden, lâboratuvar ve atelyelerden faydalanma işlerinin programlaştırılması, öğrenci vazifeleri ve yoklama işlerinde anlaşma yapılması gibi konular üzerinde görüşürler ve yapacakları kararı müdürün onamından geçirdikten sonra uygularlar.

Aynı sınıfta ders okutan öğretmenler, ara sıra toplanarak öğrencilerin çalışma ve eğitim durumları üzerinde görüşerek alınacak tedbirleri kararlaştırırlar.

Kayıt ve Kabul İşleri:

Madde 37- Okula yazılmak isteyenlerden aşağıda yazılı belgeler istenir:

- a) Kimlik cüzdanı veya ikamet belgesi,*
- b) Okul diploma ve tasdiknamesi,*
- c) Aşı ve sağlık raporu,*
- d) Fotoğraf (6 adet)*

Yaş Hadleri:

Madde 44- Ortaokul birinci ve hazırlık sınıfına girebilmek için (11) yaşını bitirmiş ve (13) yaşını geçmemiş olmak lâzımdır.

Ücretler:

Madde 46- Öğrence ücretleri her yıl iki taksitte peşin alınır.

Çalışma ve Ara Verme Günleri:

Madde 52- Derslere Eylül ayı içinde başlanır ve Haziran içinde son verilir.

Madde 53- Okul ders yılı içinde, resmi lise ve ortaokullar yönetmeliğinin 82. Maddesinde gösterilen günlerde tatil edilir. Okul, bugünlerden başka bu yönetmeliğin 69. Maddesinde belirtilen günlerde tatil yapar.

Azınlık vatandaşlarının dini âyin günlerinde ilgili öğrenciler izinli sayılırlar.

Öğretim ve Eğitim:

Madde 54- Öğrencilerin sık sık derse kaldırılarak, devamlı çalışmaları sağlanır.

Madde 55- Öğrenciye, çalışmalarında daha verimli bir istikamet verebilmesini sağlamak üzere, müzakere ve yazılı yoklama sonuçları iyi ve kötü tarafları da belirtilerek, öğretmen tarafından derhâl bildirilir.

Madde 56- Öğrencilere verilen yazılı vazifeleri öğretmenler, ders saatleri dışında düzeltirler ve not koyarak öğrencilere geri verirler. Bu notlar öğretmenin not defterine de geçirilir. Öğrencilere vazife verilirken bunların; çocuğun ders dışındaki ihtiyaçlarını tatmine ve başka derslerine engel olmayacak ve kısa zamanda yapılabilecek derece ve nitelikte tertiplenmesine dikkat edilir. Vazifeler, öğrencilerine, ellerindeki araçlara ve onu hazırlamak için bulacakları zamana göre ayarlanır ve vazifelerin nasıl yapılacağı her defasında kendilerine anlatılır.

Araverme ve bayram günlerinde yapılmak üzere vazife verilmez. Öğrencinin, her gecede birkaç vazife birden yapmağa mecbur olacak bir duruma düşmemesi için, sınıf öğretmenleri birbirleriyle anlaşarak bu hususta aralarında işbirliği yaparlar. Öğrencilere yazılı vazifelerini temiz, düzgün ve tertipli bir şekilde hazırlamak alışkanlığı verilir. Vazifelerde sık sık rastlanan yanlışlar hakkında sınıfça öğrencilerin dikkati çekilir.

Öğrenciler, öğretmenin düzelterek geri verdiği bütün vazife kağıtlarını özenle saklamaya ve bunları istek üzerine ilgililere göstermeye mecburdurlar.

Madde 57- Okutulacak kitaplardan, Türkçeden başka bir dilde yazılmış olanlar, Vekâletçe incelenmek ve onanmak üzere Valiliğe gönderilir. Türkçe ve Türkçe Kültür kitapları resmi okullar için kabul edilen kitap listesinden seçilir.

Disiplin Kurulu:

Madde 58- Disiplin kurulu Öğretmenler kurulunun her ders yılı başında biri Türkçe ve Türkçe Kültür dersleri, diğer öbür dersler öğretmenleri arasından gizli oyla seçeceği iki öğretmen ile Türk

müdür yardımcısı ve ilgili sınıf öğretmenlerinden teşekkül eder. Kurula okul müdürü Başkanlık eder.

Madde 62- Öğrencileri verilecek cezalar şunlardır:

a) Tatilden mahrumiyet (çalışması yeter derecede olmayan ve vazifelerini ihmâl eden öğrencilere okulun kapalı olduğu Cumartesi sabahı okulda yapılmak üzere vazife vermek,

b) Okul faaliyetlerinden mahrumiyet

c) İhtar

d) Tekdir

e) Veli çağırma

f) Muvakkat uzaklaştırma

g) Tasdikname ile uzaklaştırma

h) Kovma

İmtihanlar

Madde 68- İlk ve orta kısmın bütün sınıflarında her öğrencinin gösterdiği başarı, Türkçe ve Türkçe kültür dersleri hariç, ders yılı sonunda yapılacak yazılı ve sözlü imtihanlarda tesbit olunur÷

Madde 70- Okulda şu imtihanlar yapılır:

a) Bitirme imtihanları,

b) Sınıf geçme imtihanları,

c) Bütünleme ve Engel imtihanları,

d) Başka okuldan gelenlerle özel öğrenim görmüş olanların kabul imtihanları,

e) Belge imtihanları (Yalnız orta kısım için)

Madde 76- Orta ve ilk kısım sınıflarında notlar, Türkçe, Türkçe ve Kültür dersleri hariç, 100 esası üzerinden verilir. Bunların değerleri aşağıda gösterilmiştir. 50'den aşağı numara alanlar o dersten başaramamış sayılırlar.

Türkçe ve Türkçe Kültür dersleri notları orta kısımda 10, ilk kısımda 5 esasına göre takdir olunur:

Orta ve İlk	
75-100	Pekiyi
60-74	İyi
50-59	Orta

Madde 82- İlk ve Orta kısımda, biri ders yılı sonunda, ötekisi ertesi ders yılı başında olmak üzere iki imtihan dönemi vardır.

Ancak, bir engel yüzünden bu dönemlerden birinde veya ikisinde imtihana girememiş olanlar engel imtihanlarına kabul olunurlar. Engel imtihanları da aynı komisyon tarafından yapılır.

İngiliz Kız Ortaokulu'nun yönetmelik değişikliği ile ilgili beşinci belge 21 Ocak 1976 tarihini taşımaktadır. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 28.8.1975 gün ve 323.10-7136 sayılı teklif yazısı üzerine, İstanbul Özel İngiliz Kız Ortaokulu Yönetmeliği'nin bağlı örneğine göre kabulü hususunun Bakanlık Makamının tasviplerine arzı kararlaştırılmıştır. Bakan tarafından uygun bulunarak imzalanan yönetmelikte 185 madde bulunmaktadır.³⁷ Daha önceki yönetmelikten daha ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Aşağıda bu düzenlemelerle ilgili bazı maddeler özetlenecektir:

Madde 53- okul müdür, Türk müdür Başyardımcısı, Müdür yardımcıları ve öğretmenler, gerek derslerde gerekse okulun genel hayatı içinde öğrencinin kişisel gelişmesine olanaklar hazırlamak, toplumsal eğitimlerini yurt ve yardımseverlik ödev ve sorumluluklarını besleyip güçlendirmek, ulusal ve toplumsal hayatın gerektirdiği iş bölümüne ve beraberliğe alıştırmak ve boş zamanlarını iyi kullanmalarını öğretmek için tedbir almakla yükümlüdürler.

Madde 54- Okulun bu amaçlara varabilmesi için öğrencilerinin olabildiği kadar geniş ölçüde okul hayatına katılmaları ve kendi kendilerini yönetmeğe alıştırmaları gereklidir. Bunu sağlamak için okul işleri, okul için de öğrenci arasında örgütler kurularak öğrenci temsilcilerine yaptırılır. Son sınıf öğrencileri arasından disiplin işlerine yardımcı öğrenciler seçilir.

³⁷ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1976, Karar No: 7.

Madde 55- Okulda ihtiyaca göre, aşağıda örnekleri bildirilen öğrenci kollarından gerekli görülenler, öğretmenler kurulu kararıyla kurulur.

- a) Sağlık, Temizlik ve Görgü kolu,*
- b) Kızılay Gençlik kolu,*
- c) Spor kolu,*
- d) Müzik kolu,*
- e) Temsil kolu,*
- f) Kitaplık kolu,*
- g) Kültür ve Edebiyat kolu,*
- h) Gezi ve İnceleme Kolu,*
- i) Fotoğrafçılık ve Resim kolu,*
- j) Pulculuk kolu,*
- k) Sosyal yardım kolu.*

Madde 56- Bu kollar öğretmenler kurulunda seçilen rehber öğretmenler yönetiminde okuldaki eğitsel kol çalışmalarını düzenler.

Bu yönetmelikte not verme düzeni de yeni baştan ele alınmıştır (Madde 103). Ayrıca öğrenci başarısının saptanmasıyla ilgili yeni düzenlemeler getirilmiştir.

Notların dereceleri aşağıda gösterilmiştir:

10-9 = Pekiyi

8-7 = İyi

6-5 = Orta

4-3 = Zayıf

2-1 = Pek Zayıf

0 = Boş.

Madde 104- Her öğretmen okuttuğu dersten her öğrenciye ikinci maddede belirtilen esaslara göre, her kanaat dönemi için bir kanaat notu verir. Ancak;

a) Türkçe dersinin kanaat notu, okuma, dilbilgisi, söz ve yazı ile anlatılır. İnşaat imlâ ve yazı için verilen notların bir bileşkesi olarak saptanır.

b) İngilizce dersi İngiliz Dili ve İngiliz edebiyatı diye iki ayrı ders halinde okutulur, ve her derse ayrı not verilir.

c) Seçmeli derslerin her birinden ayrı not verilir.

d) Rehberlik ve eğitsel çalışmalar notla değerlendirilmez.

Madde 105- Türkçe Kültür dersleriyle okulun ana dili olan İngilizce derslerinde sınıf geçme ancak, yıl sonu başarı notunun veya bütünleme, engel, sınav notunun en az beş olması koşuluna bağlıdır. Bu dersler sene sonu öğretmenler kurulunda görüşülemez, notlar değiştirilemez ve sorumlu olarak sınıf geçilemez.

Madde 141- Başarısız notu olan öğrencilerin durumu sınıf öğretmenler kurulunda görüşülür.

Madde 158- Sınıf öğretmenler kurulu, 8. sınıfın sonunda diploma almaya hak kazanmış ve her öğrencinin sekiz yıllık okul hayatını bütünüyle değerlendirerek Ortaokuldan sonraki hayatı için yapılacak yönetme davsiyesi kararlaştırılır.

Bu tavsiye:

1. Öğrencinin,

a) Ortaokulu kaç yılda başardığı

b) Varsa başaramadığı dersler

c) tekrarladığı sınıflar

d) son sınıfın yıllık başarı ortalaması

2. Öğrenci hakkında,

a) Sınıf öğretmeninin görüşleri

b) Okul rehberlik örgütü, tavsiyeleri, (varsa)

c) Eğitsel kol öğretmenlerinin görüşleri.

3. Öğrencinin sınıf öğretmenine bildirdiği yönetme istediği gibi hususlar, bir arada ve bütünüyle, sınıf öğretmenler kurulunca değerlendirilerek kararlaştırılır.

Yukarıdaki hususlarda gerekli bilgiler sınıf öğretmeni tarafından sağlanır.

Yönetme tavsiyesi, doğrudan geçen öğrenciler için ders kesiminden sonra toplanan sınıf öğretmenler kurulu, için ise, bütünleme sınavları sonunda toplanan sınıf öğretmenler kurulu tarafından kararlaştırılır.

Yönetme tavsiyesinde öğrencinin Orta öğretimde takip edebileceği program hakkında sınıf öğretmenler kurulu görüşü açık

olarak belirtilir. Bu karar öğrencinin okul dosyasına sınıf öğretmeni tarafından işlenir.

Yönetme tavsiyesi öğrenci velisine, okul müdürlüğü tarafından yazılı olarak duyurulur.

Öğrencinin okul dosyası üst öğrenim kurumuna gönderilir.

Özel İngiliz Kız Ortaokulu'nun ders dağıtım çizelgesiyle ilgili bir diğer belge (altıncı belge) 13.9.1977 tarihini taşımaktadır.³⁸

Özel öğretim kurumları Genel Müdürlüğü'nün 12.7.1977 tarih ve 5146 sayılı teklif yazısı üzerine;

Özel İngiliz Kız Ortaokulu'nun ders dağıtım çizelgesinin bağlı örneğine göre kabul edilmesi hususunun Bakanlık Makamının tasviplerine arzı kararlaştırıldı. 13.9.1977'de Milli Eğitim Bakanı adına Abdurrahman Demirtaş tarafından uygun bulunan ders dağıtım çizelgesine göre dersler ve sınıflar şu şekildedir.

Tablo 4. İngiliz Kız Ortaokulu 1977-1978 Haftalık Ders dağıtım Çizelgesi

Dersler	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Türkçe	5	5	5
Sosyal Bilgiler	4	4	4
Ahlak	1	1	1
Matematik	4	4	4
Fen Bilgisi	4	4	4
İngilizce	6	6	6
Fransızca	4	4	4
Beden eğitimi	2	2	2
Müzik	1	1	1
Resim	1	1	1
Seçmeli ders	4	4	4
Rehberlik ve Eğitsel kol	2	2	2
Din dersi	1	1	1
Toplam	40	40	40

Kaynak. TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1977, Karar No: 292.

³⁸ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1977, Karar No: 292.

İngiliz Kız Ortaokulu'nun yıllar itibariyle yönetmelik ve ders dağıtım cetvellerindeki değişiklik ve yenilikleri belgelerden izlenmeye çalışıldı. Şimdi de İngiliz Erkek Okulu'nun müfredat, yönetmelik, ders dağıtım vb. durumları bir takım kaynaklardan özellikle Talim ve Terbiye Dairesi Arşivinden yararlanarak verilecektir.

B) İngiliz Erkek Okulu (Ortaokul ve Lise) (Nişantaşı'nda) (English High School Nişantaşı-İstanbul)

Daha önce de belirtildiği üzere bu okul, İstanbul Nişantaşı'nda 1905'te William N. Birks tarafından kurulmuştur³⁹ ve bünyesinde ortaokul bulunduran bir Lise'dir. 1964 tarihinde erkek öğrenci sayısı 250, öğretmen sayısı 25'tir.⁴⁰

İngiliz Erkek Okulu ile ilgili olarak Talim Terbiye Dairesi Arşivinde bulduğumuz ilk belge, bu okulun müfredat programı hakkındadır ve 1 Kasım 1952 tarihini taşımaktadır.⁴¹

İstanbul İngiliz Erkek Okulu'nun müfredat programı ile ilgili ders dağıtım cetveli, Özel Okullar Müdürlüğü'nün 11 Eylül 1952 gün ve 740 sayılı yazısı üzerine bağlı örneğine göre kabulü hususunun Bakanlık Yüksek Makamının onamına arzı kararlaştırılmıştır. 1 Kasım 1952'de Milli Eğitim Bakanlığınca uygun bulunan bu ders öğretim programının bazı bölümleri özetlenerek sunulacaktır:

Ortaokulda hazırlayıcı (I) ve (II) sınıfları bulunmaktadır.

Hazırlayıcı (I) sınıfında haftada 2 saat İngilizce, 5 Aritmetik, 1 Tabiat Bilgisi, 1 Resim, 8 Türkçe, 2 Beden Eğitimi; Hazırlayıcı (2) sınıfında haftada 10 saat İngilizce, 5 aritmetik, 1 Tabiat Bilgisi, 1 Resim, 8 Türkçe, 2 Beden eğitimi dersi bulunmaktadır.

³⁹ M. Hidayet Vahapoğlu, *age.*, s. 170; İlknur Haydar Polatoğlu, *age.*, s. 126.

⁴⁰ *Özel Okullar Rehberi 1964*, s. 133-134.

⁴¹ TTD., *Kurul Karar Defteri*, Yıl 1952, Karar No: 228.

Orta 1 sınıfında haftada 10 saat İngilizce, 4 matematik, Geometri, 2 Tabiat Bilgisi, 1 Resim, 8 Türkçe, 2 Tarih, 2 Coğrafya, 1 Yurttaşlık Bilgisi, 1 Ticaret Bilgisi, 2 Beden, 1 Müzik;

Orta 2. Sınıfında haftada 9 saat İngilizce, 5 matematik, Geometri, 3 Tabiat Bilgisi, 2 Fizik, 1 Resim, 2 Fransızca, 5 Türkçe, 2 Tarih, 2 Coğrafya, 1 Yurttaşlık, 1 Ticaret, 2 Beden;

Orta 3 sınıfında haftada 9 saat İngilizce dersi, 5 Matematik. (Aritmetik-Cebir-Geometri), 1 Kimya, 1 Tabiat bilgisi, 1 Resim, 2 Fransızca, 2 Fizik, 5 Türkçe, 2 Tarih, 2 Coğrafya, 1 Yurttaşlık bilgisi, 1 Müzik, 2 Beden;

Lise 1 Sınıfında haftada 7 saat İngilizce, 5 matematik (Geometri-Aritmetik-Cebir), 1 Kimya, 2 Tabiat bilgisi, 2 Fizik, 2 Fransızca, 5 Türkçe, 2 Tarih, 2 Coğrafya, 1 Askerlik, 3 Beden Eğitim;

Lise 2 Sınıfında haftada 7 saat İngilizce, 5 Matematik (Aritmetik, Geometri), 2 Kimya, 2 Tabiat Bilgisi, 2 Fizik, 5 Türkçe, 2 tarih, 2 Coğrafya, 1 Askerlik, 2 Fransızca, 3 Beden eğitim;

Lise 3 sınıfında haftada 8 saat İngilizce, 5 Matematik (Geometri-Trigonometri), 2 Tabiat bilgisi, 2 Kimya, 5 Türkçe, 3 Felsefe, 3 Tarih, 1 Coğrafya, 1 Askerlik, 3 Beden;

Lise 4 sınıfında haftada 7 saat İngilizce, 5 Matematik (Geometri, Trigonometri, Tasarı Geometri, 2 Fizik, 2 Tabiat bilgisi, 2 Kimya, 2 Astronomi, 1 Jeoloji, 5 Türkçe, 3 Felsefe, 2 Tarih, 1 Askerlik, 1 Beden.

Yukarıdaki tabloya göre, İngiliz Erkek Okulu'nda Hazırlık I'de 28, Hazırlık II'de 27, Orta I'de 32, orta II'de 36, Orta III'de 33, Lise I'de 32, Lise II'de 33, Lise III'de 35 ve Lise IV'de haftada 33 saat ders yapılmaktadır.

İngiliz Erkek Okulu Öğretim Yönetmeliği'nin 90. Maddesinin değiştirilmesiyle ilgili ikinci bir belge daha vardır.⁴² Bu belge yine Özel Okullar Müdürlüğü'nün 4 Ocak 1955 Tarihli ve 010 sayılı teklif yazıları üzerine Maarif Vekâleti tarafından 18 Ocak 1955 tarihinde

⁴² TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1955, Karar No: 2.

uygun bulunmuştur. İngiliz Erkek Okulu Öğretim Yönetmeliği'nin 90. maddesinin yeni şekli şöyledir:

Madde 90- Her öğrencinin gösterdiği başarı, ders yılı sonunda yapılacak yazılı ve sözlü imtihanlarda tespit olunur. Öğrenciler ders yılı içinde ve dönem sonlarında öğretmenler tarafından yazılı ve sözlü yoklamalarla devamlı surette kontrol edilirler. Bu kontrollerde öğrencilerin edindikleri bilgileri benimseyip benimsemedikleri ve bunları uygulama kudretinde olup olmadıkları aranır ve bu yoklamaların sonuçları her öğretim dönemi sonunda birer notla belirtilir. Bu notların sınıf geçmeye tesiri yoktur.

Ders yılı üç öğretim dönemine ayrılır:

a) Birinci Dönem:

Ders yılı başından 23 Aralık'a kadar.

b) İkinci Dönem:

8 Ocak'tan 31 Mart'a kadar.

c) Üçüncü dönem:

14 Nisan'dan ders yılı sonuna kadar.

Üçüncü belge İstanbul İngiliz Erkek Lisesi'nin intikal sınıfları ile ilgilidir. Buna göre İstanbul Erkek Lisesi'nin intikal sınıfları müfredat programı ile yalnız 1957-1958 ders yılında tatbiki yugun görülen haftalık ders dağıtım cetvelinin, ÖOM'lüğü'nün 20 mart 1958 tarih ve 477 sayılı teklif yazısıyla Bakanlıkça 17 Nisan 1958'de uygun görülmüştür.⁴³

Buna göre, Lise 4. Sınıfının 1- Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih Felsefe grubu, Astronomi, Jooloji, Askerlik derslerinde 4 yıllık resmi lise müfredat programları uygulanacaktır.

⁴³ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1958, Karar No: 92.

2. Matematik, Fizik-Kimya, İngilizce derslerinde bu cetvele bağlı hususi program uygulanacaktır.

İstanbul İngiliz Erkek Lisesi 1957-1958 Ders Yılından İtibaren İntikal Sınıflarında Uygulanacak Olan Ders Öğretim Programlarının Durumu Şöyledir:

Tablo 5. İstanbul Erkek Lisesi 1957-1958 İntikal Sınıfları

Dersler	Lise Sınıfları	Takip Olunacak Program
Türk Dili ve Edebiyatı	1, 2, 3	Resmi Lise intikal programı
Tarih ve Coğrafya	1, 2, 3	Resmi Lise Programı
Felsefe Grubu	3	Resmi Lise Programı
Psikoloji	2	Resmi Lise Programı
Matematik	1, 2, 3	Resmi Lise intikal Programı
Astronomi	3	Resmi Lise Programı
Fizik-Kimya	1, 2	Hususî Program
Tabiat Bilgisi	1, 2	Resmi Lise İntikal Programı
Jeoloji	3	Resmi Lise Programı
İngilizce	1, 2, 3	Hususî Program
Beden Eğitimi	1, 2	Resmi Lise Programı
Askerlik	1, 2, 3	Resmi Lise Programı
Sanat Tarihi	3	Resmi Lise Programı

Kaynak: TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1958, Karar No: 92.

İstanbul İngiliz Erkek Okulu ile ilgili bir diğer belge (dördüncü) 7 Mayıs 1959 tarihini taşımaktadır ve İstanbul İngiliz Lisesinin Orta kısma ait ders dağıtım cetveli ile lise kısmına ait (Robert Kolejin aynı olan) ders dağıtım cetveli ve ders programlarının,⁴⁴ Özel Okullar Müdürlüğü'nün 30 Nisan 1959 tarih ve 797 sayılı yazısı üzerine 1959-1960 öğretim yılından itibaren uygulanmak koşuluyla bağlı örneklerine göre kabulü hususunun Vekâlet Yüksek Makamının tasvibine arzı kararlaştırılmış ve 7.5.1959 da uygun bulunmuştur. Buna göre:

⁴⁴ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1959, Karar No: 105.

Tablo 6. İngiliz Erkek Lisesi Orta Kısım Ders Dağıtım Çizelgesinin Yeni Şekli

Dersler	Orta I	Orta II	Orta III
Türk Dili Edebiyatı	6	4	4
Tarih	2	2	2
Coğrafya	2	2	2
Yurttaşlık	1	1	1
Matematik	5	5	5
Ticaret	1	1	-
Fizik	-	3	3
Kimya	-	-	2
Tabiat Bilgisi	2	2	2
Yabancı Dil	9	7	8
Beden Eğitimi	1	1	1
Resim	1	2	-
Müzik	1	1	-
Toplam	31	31	30

Tablo 7. Lise Kısmı Ders Dağıtım Çizelgesinin Yeni Şekli

Dersler	Lise I	Lise II	Lise III		
Türk Dili Ed.	4	Türk Dili Ed.	4	Türk Dili Ed.	4
İngilizce	5	İngilizce	5	İngilizce	5
Coğrafya	5	Tarih	3	Tarih	3
Biyoloji	4	Kimya	3-5	Fizik	3-5
Matematik	5	Matematik	5	Mili Savunma	1
Milli Savunma	1	Milli Savunma	1	Beden Eğt.	2
Beden Eğt.	2	Beden Eğt.	2		18-20
Toplam	26		23-25		

Seçime Tabi Dersler			
Fransızca	4	Fransızca	4
Almanca	4	Almanca	4
Müzik	3	Müzik	3
İngiliz Ed.	3	İngiliz Ed.	3
Hümanite	3	Hümanite	3
Psikoloji	2	Koloji	1
		Matematik	5

Kaynak. TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1959, Karar No: 105.

Lise III Fizik dersinin (haftada 5 saat) amaçları şu şekilde belirtiliyor:

1. Öğrenciye kolej veya üniversiteye girmesi için gerekli Fizik bilgileriyle donatmak.

2. Yüksek öğrenime gitmeyecek olan öğrenciye, sınıf kuruluşlarda iş alabilmesi için lüzumlu Fizik bilgilerini kazandırmak.

3. Bütün öğrencilere kâinatın başlıca kanunlarını öğretmek ve günlük hayatımızla sıkı ilişkisini kavratmak.

4. Öğrenciye, ilmî disiplin ve ilmin dallara tefrikini öğretmek.

Lise 1 Biyoloji (haftada 4 saat) dersinin amaçları da aşağıdaki şekilde gösteriliyor:

1. Öğrencinin ilmî metot ve zihniyeti kavramasına yardım etmek.

2. Öğrenciye günlük hayatında karşılaştığı Biyoloji problemleri üzerinde lüzumlu genel bilgiyi kazandırmak.

3. Öğrencinin, Biyoloji çalışmalarındaki ilmî ilerlemeyi anlayıp zevk duyabilmesini sağlamak.

4. Öğrenciyi Biyoloji bilgileriyle donatarak bu sahada ilmî çalışmalar ve araştırmalar yapma alâka ve isteğini öğrencide uyandırmak.

5. Öğrenciye, Biyoloji bilgilerini bahçe hazırlamak ve saire gibi bazı alanlarda kullanılmasını sağlayarak bu çalışmalardan zevk duyurmak.

İngiliz erkek Lisesi Ders Dağıtımı ile ilgili beşinci belge 19 Ocak 1960 tarihini taşıyor.⁴⁵ Adı geçen belgede bu lisenin ikinci devresine ait ders dağıtım cetveli, Özel Okullar Müdürlüğü'nün 10 Kasım 1959 tarih ve 1962 sayılı teklif yazısı üzerine, bağlı örneğine göre kabulü hususunun Vekâlet Yüksek Makamının tasvibine arzı kararlaştırıldı. Maarif Vekaleti bu onaylayarak yürürlüğü girmesini sağladı. Altıncı belge 17 Nisan 1975 tarihlidir ve Özel İngiliz Lisesi ile İngiliz Kız Ortaokulu Ders Dağıtım Çizelgeleri hakkındadır.⁴⁶ Özel

⁴⁵ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1960, Karar No: 2.

⁴⁶ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1975, Karar No: 291.

Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün 31.3.1975 tarih ve 323.10.3354 sayılı teklif yazısı ile teklif edildiği üzere;

İstanbul Özel İngiliz Lisesi ile Kız Ortaokulu'nda, 5 Eylül 1974 gün ve 402 sayılı IX. Milli Eğitim Şûrası kararları uyarınca 1974-1975 öğretim yılı başında uygulanacak esaslar hakkında kurul kararlarına göre düzenlenerek uygulanmağa başlanan ders dağıtım çizelgelerinin bağlı örneğine göre kabulü hususun Bakanlık Makamının tasviplerine arzı kararlaştırılmıştır. Milli Eğitim Bakanı uygun bularak 17.4.1975 tarihinde onaylamıştır.

Ders dağıtım çizelgelerine bir göz atılacak olursa hem ortaokul kısmında hem de lisede seçmeli derslerin yanısıra Rehberlik ve Eğitsel çalışmalar ayrı bir önem verildiği ve haftalık ders saatlerinde artışlar olduğu görülecektir.

Yedinci belge, 21 Ocak 1976 tarihini taşımaktadır ve Özel İngiliz Lisesi Yönetmeliği'nin kabulü hakkındadır.⁴⁷ Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 18.7.1975 gün ve 323.10-6344 sayılı teklif yazısı üzerine; İstanbul Özel İngiliz Lisesi Yönetmeliği'nin bağlı örneğine göre kabulü hususunun Bakanlık Makamının tasviplerine arzı kararlaştırılan ve Milli Eğitim Bakanı'nın uygun bulduğu bu yönetmeliğinin bazı maddeleri aşağıda verilmektedir ve daha önceki yönetmeliklerde gösterilmeyen bazı hususlara yer vermektedir:

Madde 4- İngiliz Lisesinde okutulacak derslerin çeşitleriyle konuları ve haftalık ders saatleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onanmış müfredat programı ve haftalık ders dağıtım çizelgesi ile belirtilir. Öğretim işlerinin bu çizelge ve programlar gereğince yürütülmesi zorunludur.

⁴⁷ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1976, Karar No: 6.

Madde 52- Yaz ara vermesi dışında okulun ara verme zamanları şunlardır:

- a) Haftanın resmi ara verme günleri,
- b) Cumhuriyet Bayramı ara vermesi (28 Ekim öğleden sonra başlamak üzere 29 ve 30 Ekim günleri)
- c) Yılbaşı ara vermesi: 31 Aralık öğleden sonra 1 Ocak günleri)
- e) Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı: (22 Nisan öğleden sonra başlamak üzere 23 ve 24 Nisan günleri)
- f) Bahar Bayramı: (1 Mayıs Günü)
- g) Gençlik ve Spor Bayramı: 19 ve 20 Mayıs günleri,
- h) Hürriyet ve Anayasa Bayramı (26 Mayıs öğleden sonra ve 27 Mayıs günleri)
- i) Zafer Bayramı: (30 Ağustos günü),
- j) Şeker Bayramı: (Arife günü öğleden sonra başlamak üzere 3,5 gün),
- k) Kurban Bayramı: (Arife günü öğleden sonra başlamak üzere 4,5 gün),
- l) İstanbul'un Kurtuluş Bayramı: (6 Ekim günü).

Okul, yukarıda belirtilen ve resmi okullar yönetmeliğinde yer alan ara verme günleri dışında okulun özelliği göz önüne alınarak Aralık(ta Noel dolayısıyla 7, İlkbaharda Paskalya dolayısıyla Mart sonu ve Nisan içinde 10 okul günü öğrenime ara verir.

Madde 101- Her öğrencinin başarısı:

- a) Öğretmen tarafından yapılacak sürekli bir kontrol ile, bundan elde edilen notla saptanır.
- b) Yapılan ödevlerle, yazılı ve sözlü yoklamaların sonucuna göre verilecek notla saptanır.

Gerek sürekli kontrollerde, gerek yoklama ve sınavlarda öğrencinin edindiği bilgileri benimseyip benimsemediği, bunları uygulama gücünde olup olmadığı aranır. Bu hususlar saptanırken öğrencinin ezberciliğe düşmemesine dikkat edilir. Uygulamalı

çalışmalarda ve bunlara ait sınavlarda ise, öğrenciye verilen işin gerektiği kadar süratli, tekniğine uygun olarak yapılıp yapılmadığına ve istenilen nitelikte olup olmadığına bakılır.

Madde 102- Bir öğretim yılında iki kanaat döneme vardır. Öğrenci bir kanaat döneminde her dersten;

- a) Önceden duyurulmak suretiyle, en az üç yazılı sınava,
- b) Sözlü yoklama, ödev, uygulama vb. çalışmalara, tâbi tutulur.

Yazılı sınavlar kısa cevaplı çok sorulu ölçme araçlarıyla yapılır. Bu tür araçlarla ölçülmesi güç olan (kompozisyon yapabilme, tartışma, yaratıcı güç gibi) yeteneklerin ölçülmesinde de kompozisyon türü yazılı sınavlara başvurulur.

Yabancı dil, Resim, Müzik, Beden Eğitimi ile uygulamalı nitelikteki seçmeli derslerin ve uygulamalı meslek derslerinin sınavları, yine her kanaat döneminde üç defadan az olmamak üzere ve dersin özelliğine göre, hem yazılı, hem sözlü, hem uygulamalı ya da hem yazılı, hem uygulamalı olarak veya bunlardan yalnızca biriyle yapılabilir.

Notların saptanmasında, öğrencilerin o yıl içinde ulaşmaları hedef tutulan genel başarı seviyesi dikkate alınır.”

Bu yönetmelikte özellikle bütünleme sınavlarıyla ilgili özellikler, bütünleme sınav sonuçlarının değerlendirilmesi, başarısız notu olan öğrencilerin durumu ve sınıf öğretmenler kurul kararı, sorumluluğun kalkması, bütünleme sınavlarının engeli vb. hususların yanı sıra orta okul yönetme tavsiyesi üzerinde oldukça ayrıntılı bilgiler mevcuttur.

Özel İngiliz Erkek Lisesi ile ilgili yedinci ve son belge “Özel İngiliz Erkek Lisesi Haftalık Ders Dağıtım Çizelgeleri” ile ilgilidir.

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'nün 20.1.1977 tarih ve 717 sayılı teklif yazıları üzerine;

Özel İngiliz Erkek Lisesi Haftalık Ders Dağıtım Çizelgelerinin bağlı örneğine göre kabulü hususunun Bakanlık Makamının tasviplerine arzı kararlaştırılmış ve 7.7.1977'de Bakan'ın onayından çıkmıştır.⁴⁸

Bu çizelgelere göre Hazırlık, Orta ve Lise Ders Dağıtımını şöyledir:

Tablo 8. İngiliz Lisesi 1977-1978 Hazırlık ve Orta Sınıflar Ders Dağıtım Çizelgesi

Dersler	Haz I	Haz II	Orta I	Orta II	Orta III
Türkçe	6	6	5	5	5
Sosyal Bilgiler	-	-	4	4	4
Matematik	5	5	4	4	4
Fen Bilgisi	-	-	4	4	4
İngilizce	22	17	9	9	9
Resim	2	2	1	1	1
Müzik	-	-	1	1	1
Beden Eğitimi	2	3	2	2	2
Ahlak	-	-	1	1	1
Din Bilgisi (İsteğe bağlı)	-	-	1	1	1
SEÇMELİ DERSLER	-	4	4	4	4
Toplam	37	37	36	36	36
Rehberlik ve Eğitici Çalışmalar	3	3	3	3	3

Kaynak: TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1977, Karar No: 75.

⁴⁸ TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1977, Karar No: 75.

Tablo 9. İngiliz Lisesi Lise Kısmı 1977-1978 Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi

Dersler	Lise I	Lise II		LİSE III	
		FEN EDE.		FEN EDE.	
Edebiyat	3	2	3	2	47
Türk Dili ve Kompozisyon	2	2	2	1	2
Psikoloji	-	2	2	-	-
Felsefe, Mantık, Sosyoloji	-	-	-	5	6
Ahlak	1	1	1	1	1
Tarih	2	2	2	3	3
Sanat Tarihi	-	-	2	-	1
Coğrafya	2	2	2	1	2
Matematik	5	5	4	7	2
Tabiat bilgisi Biyoloji-Jeoloji	3	2	2	1	-
Fizik	3	3	2	4	2
Kimya	3	3	2	3	1
İngilizce	7	5	7	5	7
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2
Milli Güvenlik	-	1	1	1	1
Din Bilgisi (isteğe bağlı)	1	1	1	1	1
SEÇMELİ DERSLER (Fransızca)	2	2	2	2	2
Toplam	36	35	37	37	37
Rehberlik ve Eğitici Çalışmalar	3	3	3	3	3

Kaynak: TTDA., Kurul Karar Defteri, Yıl 1977, Karar No: 75.

Yukarıda ders dağıtım Çizelgesinde de görüleceği üzere Orta ve Lise kısımlarında Rehberlik ve Eğitici çalışmalar ayrı bir önem verilmektedir. Cumhuriyet döneminden beri izlemeye çalıştığımız İngiliz Ortaokulu ve Lisesi sürekli bir yenileşmenin içerisinde olmuştur. Zamanın gereksinimlerine göre ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın talimatları doğrultusunda, yönetmelik, ders dağıtım ve ders öğretim programları devamlı olarak değiştirilmiş ve yenileştirilmiştir. Bu okullarda uygulamalara dönük öğretim yapılmıştır.

SONUÇ

Cemaat okulları başlangıçta Osmanlı Devleti döneminde ayrıcalıklardan yararlanarak, din eğitimi veren kurumlar şeklinde açılmış, daha sonra bunlardan bir çoğu yabancı devlet himayesine girmiş ve bundan sonra da yabancı devletler de okul açmaya başlamışlar, yaygınlaşmışlar, örgün eğitim öğretim kurumları durumuna gelmişlerdir.

Bu okulların Osmanlı topraklarında başlangıçtan itibaren buldukları uygun ortam, yayılma ve yaygınlaşma rahatlığı içerisinde, denetim yetersizliği gibi önemli bir fırsatı da iyi değerlendirerek okul dışı zararlı etkinliklere başvurmaktan çekinmemişlerdir. Osmanlı Devleti bu kötü gidişin farkına varmış ve 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile buna daha köklü bir çözüm getirmek istemiştir.

1876 kanun-i Esasi de kanuna uymak ve okulların devletin nezareti altında bulunması şeklinde ifadesini bulan ilkeleri, denetimin işleyişi açısından kararlılık olarak algılamak gerekir.

1915 Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi, hep yabancı okulları denetime alma çabasıdır. Bunu açıkça, ifade etmek gerekir ki, Lozan Antlaşması'na kadar geçen sürede devlet azınlık ve yabancı okullarının iç yönetimine müdahale edememiştir.

Lozan Antlaşması'sı sonucunda yabancı okulların varlığı üç aşamalı şekilde kabul edilmiştir. İlk grupta yer alan İtalyan, Fransız ve İngiliz Okulları bu antlaşmada karşılıklı olarak verilen mektuplarla tanınmıştır. Amerikan Okulları ise ikinci gruptadır ve 1 Teşrinievvel 1931 de yapılan antlaşmada yer alan "Corporation" kelimesinin yorumlanması ile şekil kazanmaktadır. Türkçe ve İngilizce metinler arasındaki farklılık tartışmaya neden olmaktadır. Türk tarafına göre Amerikan okulları da üçüncü grupta yer alan diğer kurumlar gibi ahdi

bir tanıma kapsamı içerisinde bulunmamaktadırlar. Diğer devletlere ait olan öğretim kurumları ise, yani üçüncü grupta yer alan devletlerin kurumları ise fermanlarla kazanılmış hak sahibi oldukları şeklinde değerlendirilmeye tâbi tutulmuşlardır.

Cumhuriyet döneminde azınlık okulları gibi yabancı okulları da devlet kontrolü altına alınabilmiştir. Bu dönemde de siyasi etkinlik yönünden bazı sorunlar yaşandıysa da alınan önlemler sayesinde yeni sisteme uyumları gerçekleşebilmiştir.

Türk Millî Eğitim Bakanlığı'nın onayı olmadan hiçbir konuda karar alıp uygulama yapmaları mümkün değildir.

Yabancı okullar ile ilgi olarak 1965 tarihinde çıkarılan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 1984'de 3035 sayılı kanunla değiştirilen (07.08.1984 tarih ve 18475 sayılı Resmi Gazete) 20. Maddesi önemli bir uygulama getirmiştir. Lozan Antlaşması'ndan sonra yabancı okullarının arazi genişletmesi, bina satın alması, kapasite artırma girişimleri olumsuz karşılanırken; yeni uygulamaya göre, yabancı okullar kapasitelerini en fazla beş katına kadar arttırabilecek ve yeni arazi edinmeleri mümkün olabilecektir. Yabancı sermayeyi Teşvik kapsamında ele alınan bu uygulamada yetkinin ilkinde Mili Eğitim Bakanlığı ikincisinde ise Bakanlar Kurulu'na bırakılmaktadır. 09.11.1985 tarih ve 18923 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 3236 Sayılı Kanun ile 625 Sayılı Kanun'un değişik 5. maddesine göre de, yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebileceği "milletlerarası" öğretim kurumlarının yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından, doğrudan veya Türk vatandaşları ile ortaklık yolu, ile 6224 Sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çerçevesinde, Bakanlar Kurulu'nun izni ile açılabilmesine imkân sağlanmıştır. Lozan Antlaşmasının müzakerelerinde Türk heyetinin ısrarlı bir şekilde üzerinde durduğu yeniden yabancı okul açılmaması hakkındaki esasın ortadan kaldırılmış olması oldukça düşündürücüdür.

Böyle bir uygulamaya gidilmesinin Türk eğitimine ne ölçüde yararlı olabileceği gerçekten tartışılır özelliktedir.

Araştırmalarımızda vardığımız sonuca göre: İngilizler, ruhsatlı, ruhsatsız Suriye ve Lübnan'da önemli yerleşim yerlerinde, dağlık bölgelerde, İngiltere ve İngiliz kiliselerinin himayesinde okullar açmışlardır. Lübnan olayları sırasında büyük bir bölümü kapanan bu okulları yeniden açmak için İngiliz konsolosu Sir Elliot, o bölgede yerleşik ve gönüllülerden Mrs. Thoupsous ve Protestan kilisesi derneği hem yerel yöneticiler hem İngiliz Hükümeti, hem de Osmanlı Hükümeti nezdinde birçok girişimlerde bulunmuşlardır. 1856 Islahat Fermanı'nın bazı hükümleriyle, 1868'de Arazi Kanunnamesi'nde yapılan değişikliklerle yabancılara tanınan, Osmanlı Devleti sınırları içinde mülk edinme hakkını kullanarak kendilerine yasal dayanak aramışlardır. Ancak bütün bunlara rağmen 1874 yılına kadar Suriye ve Lübnan'da daha doğrusu Ortadoğu'da istedikleri okulu kuramamışlar, okul kurabildikleri bölgelerde de türlü zorluklarla karşılaşmışlardır.

İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde eğitim açısından İngilizler önemli bir gelişme gösterememişlerdir. Kamu oyununda İngiltere'nin eğitim sistemi çok övülmüş olmasına rağmen Osmanlı devleti sınırları içinde İngiliz Okulları pek önemli bir gelişme sağlayamamıştır. İngilizler İstanbul'da okullar kurmuşlardır. Bu okullar da İngiltere Sefâreti himayesi tahtında idi.

Yabancı okullar yönüyle İngiltere Osmanlı Devleti'ndeki 3. büyük güç idi. 126 okulunda aşağı yukarı 10.000 öğrenci bulunmaktaydı.

1964 tarihte yayınlanan Özel Okullar Rehberi'ne göre İstanbul'da iki adet İngiliz Okulu vardır. Diğer İngiliz Okullar Anadolu liseleri olarak Türk Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Söz konusu okulların yönetici kadrosu ile tüm evrakları İngiltere'ye yollanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 29.11.1962 tarih ve 420.4.4366 sayılı yazısından anlaşıldığına göre, yabancı okulların

devredilmesi konusundaki ilk uygulama örneklerine 1962 yılında rastlanmaktadır.

İstanbul'da Beyoğlu'nda bulunan ve 1857'de Estelle Daiz Thompson tarafından kurulan İngiliz Kız Orta Okulu ile yine İstanbul'da Nişantaşı'nda bulunan ve 1905'de W. N. Birks tarafından kurulan İngiliz Erkek Lisesi'nin Türk Hükümeti'ne devri konusunda İngiliz Büyükelçiliği bu okullar yerine açılacak okulların, müdürünün, müdiresinin ve uygun görülecek sayıda öğretmeninin İngiliz vatandaşı olması koşulunu koymak istemişse de Hükümet bunu uygun bulmamıştır. Sonuçta bu iki okul da daha sonraki yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı'na 19.700.000 Lira karşılığında devredilmiştir.

Araştırmamızın ana konusunu oluşturan ve İstanbul Beyoğlu'ndaki İngiliz Kız Orta Okulu ile yine İstanbul Nişantaşı'ndaki İngiliz Lisesi hakkında vardığımız sonucu maddeler halinde şu şekilde verebiliriz:

1. Bu okullar da tıpkı diğer yabancı okullar gibi eğitim bakımından yararlı, siyasi faaliyetler bakımından zararlı, toplumdaki düşünce yapısını modern anlama yakın çizgide geliştirme yönündeki etkisi hesap edildiğinde olumlu denebilecek durumdadır.

2. Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Türkiye'sinde kurulan diğer yabancı okullar gibi İngiliz Okullarının da, okul olarak etkinliklerini sürdürmesi, daha doğru bir ifadeyle aslî görevi olan eğitime yönelmesi ancak, yeni Türk Devleti kurulduktan sonra Cumhuriyet döneminde mümkün olabilmıştır. Ancak Osmanlı döneminde zeminlerini hazırladıkları bazı sorunlar günümüzde hâlâ devam etmektedir.

3. Yabancı okullar genelde İstanbul, Filistin, Suriye, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde faaliyet göstermişlerdir. Ve ortaya çıkışları resmî okulların artışına paralel ve aynı sayıda yükselerek olmuştur.

4. Bugün, Ortadoğu'da (Arap, Filistin) ve ülkemizin Doğu ve Güneydoğu'sundaki bir takım yapay sorunlar bir ölçüde bu okullar

aracılığı ile ortaya çıkmış ve günümüze kadar sorun olmaya devam etmiş ve etmektedir. O halde yabancı okulların tarihi gelişimini incelerken başlangıcını, gelişimini ve günümüze etkilerini ele alarak incelemenin daha sağlıklı olacağı düşünülmelidir.

5. Gerek bünyesinde bir ilkokul barındıran İstanbul Beyoğlu İngiliz Kız Ortaokulu (English High School For Girls) gerekse bünyesinde bir ortaokul barındıran İstanbul Nişantaşı İngiliz Erkek Lisesi (English High School)'nde elde edebildiğimiz belgelerden anladığımız kadarıyla, okullarda gerçekten gerekli disiplin sağlanmış, ciddi bir eğitim sistemi için çalışılmış, öğrencinin eğitilebilmesi için gerekli kararlar alınmış ve uygulanmıştır. Özellikle Cumhuriyet döneminde, yönetmelik, ders programları haftalık ders dağıtımı vb. konularda sık sık düzenlemelere gitmek üzere Türk Milli Eğitim Bakanlığı'na Özel Okullar Genel Müdürlüğü aracılığıyla başvurular yapılmış ve sonuç alınıncaya kadar çaba harcanmıştır.

6. İstanbul'da kurulan mesleğe dayalı diğer İngiliz Okulları'nda olduğu gibi adı geçen iki okulda da, öğrencilere birer meslek kazandırmanın yanı sıra, hayata hazırlama düşüncesinin de okul yönetimi ve öğretim kadrosunca benimsendiği açıktır. Öğrencilerin okuldaki disipline sıkı bir şekilde uyması yanında, başarıların, özendirici yöntemlerin, düzenli bir hayat ve eğitim için gerekli şeylerin düşünüldüğü İstanbul İngiliz Kız Ortaokulu ve İngiliz Erkek Lisesi'nin programından edindiğimiz hususlardır.

7. Osmanlı Devleti'nde kurulmuş bulunan diğer İngiliz Okulları gibi İstanbul'daki İngiliz Okulları da genel olarak öğrencilerini İngiliz eğitim sistemine göre yetiştirmek istemişlerdir. Yukarıda da belirtildiği üzere, yönetmeliklerde, öğrenciyi disipline sevk edip kurallara uymaya alıştırmmanın yanı sıra, özendirici, çabalarını yönlendirici etkisi olan öğrencinin ödüllendirilmesi yöntemine bu okullarda da başvurulduğu bir gerçektir.

8. Öğrencilere ait her türlü bilgi, veliler tarafından, okul müdürlüğünden her zaman alınabilmektedir.

9. Yine okul yönetmelik maddelerinden anlaşıldığı kadarıyla oturmuş, yerleşmiş bir kurum görüntüsü veren bu okullarda

gerek veliler gerekse öğrencilerin uyması gereken disiplin kuralları vardır. Öğrencilerin hayata atıldığı zamanda toplum kurallarına uyması, hatta kendi kendisini kontrol altında tutabilmesi ve yaşantısını disipline edebilmesi bu temel kurallara uyabildiği ölçüde mümkün olacağı için, hem kurallara, hem de onların uygulanmasına, gereken hassaslık gösterildiği anlaşılmaktadır. Yani kendi kendini kontrol sistemini getiren aktif yöntem ilkesi ağır basmaktadır.

10. Ders öğretim programları incelendiğinde İngiliz Tarih ve Coğrafya ve Edebiyatı'na özel bir önem verildiği, dersleri, bilinenlerden bilinmeyene doğru, basitten zora doğru yöntemlerle işledikleri ve ayrıntılara indikleri görülmektedir. Aritmetik, Matematik Geometri dersleri, öğrencilerin anlayabilecekleri şekilde ve öğrencilere sevdirecek şekilde planlanmakta olduğu ve uygulamaya sokuldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin, derslerin başlangıcında ve sonunda konuları tekrarladıkları, düz anlatım yöntemini, yeni konuları aktarırken kullandıkları, daha çok günümüzde de ağırlıklı olarak üzerinde durulan tartışma, işbirliğine dayalı-grupla öğrenme teknikleri, drama-rol yapma etkinliği, sözlü rapor ve etkinliği, münazara, panel tartışması, oyun-taklit etkinliği, öğretim öğrenim araç ve gereçlerin kullanma etkinlikleri, öğrenme merkezleri etkinliği, ders kitabını etkili kullanma ve yardımcı ders kitabı vb. etkinlikleri kullanmışlardır.

11. Öğretim kadrosunun, gerek Sosyal Bilimler derslerinde, gerekse Fen Bilgisi, Matematik ve gerekse Resim, Müzik Beden vb. derslerde ve uygulamalarda yöntem, etkinlik ve stratejilerin uygulamasına ayrı bir özen gösterdikleri anlaşılmaktadır. Derslerde düz anlatımdan daha çok problem çözme yöntemi kullanılmıştır. Bu okullarda öğretimin planlanması, ünite ve günlük ders planlarının oluşturulması öğrenme ortamının kalitesini artırmıştır. Bu okulların özellikle ders öğretim programlarının dikkatle incelenmesi ve konuların sıralanışındaki bazı teknik ayrıntılardan yararlanılmasının yararlı olduğu düşünülmektedir.

12. Türkiye Cumhuriyeti döneminde etkinliğini sürdüren İstanbul Nişantaşı'ndaki İngiliz Erkek Oklu ile Beyoğlu İngiliz

Okulu'nda öğrencilerin göze ve kulağa hitap eden eğitim araçlarından özellikle son yıllarda yeteri kadar yararlanma olanağı bulduklarını, sınıflardaki öğrenci sayılarının kabarık olmadığını, öğrencileri yükseköğretime daha iyi hazırlayabilmek amacıyla kısmen araştırmaya dayalı bir eğitim sistemi izlendiğini, öğrencilerin öğrendiklerini uygulayabildiklerini, öğrendikleriyle analiz yapabildiklerini, arkadaş grupları içerisinde kendine yer yapabilme alışkanlığı kazandıklarını ve bu okullarda okuma alışkanlığı verildiğini, özellikle disiplin bilincinin gelişmesine özen gösterildiğini, ayrıca, görev ve sorumluluk duygularının geliştirilmesi ve sosyal ilişkilerde öğrencinin yönlendirildiğini göstermiştir. İstanbul İngiliz Erkek ve Kız Okulu'nda özellikle lisede öğrencilere genel bir dünya görüşü ve dünya kültürünün verilmekte olduğu ve İngiliz Edebiyatı'ndan önemli eserlerin de okutulduğu, Türkçe olarak okutulan derslerin de İngilizce olarak işlenen derslerden geri kalmadığı ve hatta bir yarış içinde bulunulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Lise'de İngilizce'nin yanında Fransızca gibi seçmeli derslerin ikinci dil olarak yer aldığı görülmüştür. Bu tesbit bizim incelediğimiz diğer bazı yabancı okullardakine benzerlikler göstermektedir. Çünkü Türkiye'de faaliyet gösteren diğer bazı yabancı okullarda da yukarıda zikredilen hususlara özel önem vermektedirler.

13. İngiliz Okulları'ndan özellikle Cumhuriyet döneminde mezun olanların Türkiye'de başta öğretim kurumları dahil çeşitli alanlarda görev almaları Türk eğitimine dolaylı da olsa etki yapmıştır.

14. Bugün ülkemizde Türk Özel Okullarının toplam sayısı 1262, Yabancı 31, Azınlık 79, Milletlerarası Okul 5, genel toplam 1377'dir. Bu özel okulların toplam öğretmen sayısı ise 13814, öğrenci sayısı 205761'dir. İstatistik eklerinde gösterildiği üzere, Yabancı, Azınlık Okullarıyla ilgili verilen istatistiki bilgiler, okulların adı, adresi, kurucusu, temsilcisi, kurum açma tarihleri, derslik sayıları, kontenjanı, müdür, müdür Başyardımcısı, öğretmen sayısı (Bkz. İstatistik Ekleri 1-5) vb. bilgiler şu anda varlığını sürdüren okulların birçoğunun kuruluşlarının Osmanlı döneminde olduğunu göstermektedir.

استانبول انجمن تہ سیرہ انانٹیکتیک ایندائی درجہ اولیٰ اگلا شہ

۹۰۷/۱۱/۱۷

اعضا	اعضا	اعضا
عزت	علامہ	ذکاء

قرارداد

تاریخ اولیٰ درجہ اولیٰ اگلا شہ

۹۰۷/۱۱/۱۷

اعضا	اعضا	اعضا
عزت	علامہ	ذکاء

قرارداد

تاریخ اولیٰ درجہ اولیٰ اگلا شہ

۹۰۷/۱۱/۱۷

اعضا	اعضا	اعضا
عزت	علامہ	ذکاء

قرارداد

تاریخ اولیٰ درجہ اولیٰ اگلا شہ

۹۰۷/۱۱/۱۷

اعضا	اعضا	اعضا
عزت	علامہ	ذکاء

Belge 1. İstanbul İngiliz İnas Mekteb-i İlisinin programı noksan olduğundan derecesinin tayini imkânsız olduğu.

Kaynak: TTDA., Kurul Kararı, Yıl 1926.

ÖZEL RUM OKULLARI

ADI	ADRESİ	KURUCUSU	TEMSİLCİSİ	KON	TELEFON NO	K/ÇAMA T.	DERSLİ K.SAY.	ÖĞREN SAYISI	MÜDÜR ADI	M. BAŞYARD. ADI	MÜDÜR YARDIMCISI	ÖĞRET SAYISI
ÖZEL Arnavutköy Rum Karma İlkokulu	Abdullah Mevlâ Sok. No: 19 Arnavutköy-İstanbul	Arnavutköy Tabiatlı Rum Kilisesi Vakfı	Elifayv BALI	198	2635615	1902	6			M. Başyard.	MÜDÜR YARDIMCISI	3
ÖZEL Ayakostantin Rum Anaokulu ve İlkokulu	Kalyoncu Kütüphanesi Çelenizli Çukur Mah. No: 19 Beyoğlu, İstanbul	Beyoğlu Rum Cemaati Vakfı	Yeni ÇOMLEKÇİOĞLU		2500589-	1926					Hüsnümetin Yavuz	
ÖZEL Bakırköy Rum Karma İlkokulu	İstanbul Cad. No: 143 İstanbul	Ayayorgi Rum Kilisesi Vakfı	DAVALI	312	2441969	1884	6				Oya Talat	2
ÖZEL Beşiktaş Merkez Rum İlk. Orta ve Lisesi	Sait Halimpaşa Mah. No: 10 Yeniköy-İstanbul	DAVALI	DAVALI	312	2441969	1884	6				Oya Talat	2
ÖZEL Büyükdada Rum İlkokulu	Alibey Sok. No: 13 Büyükdada-İstanbul	Panayia Aya Dimitri Profiti İlyu Rum Kil. Vakfı	Vasili LEMOPOULG		3826482		8			Perihan Akbulut	İşıl Akmanat	4
ÖZEL Fener Rum Erkek Lisesi	Sarıca Sok. No: 36 Fener-İstanbul	Fener Rum Cemaati Yinecetin Kurulu	Tanas ANGELIDIS		5212252	1880					Niko Mavrakis	2
ÖZEL Feriköy Rum Karma İlkokulu	Abide-i Hürriyet Cad. No: 5/7 Sığıl-İstanbul	Feriköy Oniki Apostol Rum Kil. Vakfı	Pandeli VINGAS	183		14.6.1951	4				Mehmet Beyoğlu	14
ÖZEL Hepselida Rum Erkek İssesi	Ünitesesi No: 3 Hepselida-İstanbul	Aya Tiriada Manastırı Fener Rum Patrik.	Poliharpos DIMITRIYADIS	74	3318417	1844	3			Nezdet Yaşar		5
ÖZEL Kaşlıyol Rum İlkokulu	Sivasopolu No: 11 Kadıköy-İstanbul	Kadıköy Rum Ayarıyoda Kilisesi Vakfı	Vasili KALYONIDIS	156	3361196		5				Emilia Paudolara	8
ÖZEL Karaköy Rum Ana ve İlkokulu	Kemeraltı Cad. No: 49 Galata-İstanbul	Galata Rum Ortodoks Cemaati Vakfı	Yeni KARAMITI		2956373							
ÖZEL Kuruluş Rum İlkokulu	Safa Meydanı No: 67-89 İstanbul	Kuruluş Ayadimitri Rum Kilisesi Vakfı	Yanis İSKARLOTOS	149	2504897	12.5.19	5				Adnanudiyâ İsefeli	3
ÖZEL Langa Rum İlkokulu	Kılıp Kasım Mah. Alaca Cami Sok. No: 10 Aksaray- İstanbul	Langa Ayvaredöri Rum Kilisesi Vakfı	Yeni İŞÇEN	96	5167094	19.3.1957	4				A. Kenan Doğan	2
ÖZEL Marşı Rum İlkokulu	Sudrazam Ali Paşa Mah. No: 35 Beyoğlu-İstanbul	Marşı II Mektebi Vakfı	Prodromos FİLİPOS	234	5215214	1901	6				Silyani Konstantinidis	1
ÖZEL Tarabya Rum İlkokulu	Ahmet Çelebi Sok. No: 27 Tarabya-Sarıyer-İstanbul	Aya Yorgi Kilisesi Mültevilii Heyeti	Theofilos FILOTI	101	2620130		4				Sevire Alay Everti	
ÖZEL Yeniköy Karma Rum İlkokulu	Sarı Halim Paşa No: 10 Yeniköy-İstanbul	Yeniköy Panoyia Rum Ortodoks Kil ve Okul Vakfı	Katrina KALFOPULO	60	2621020		3				Sevire Alay Everti	
ÖZEL Yeşilköy Rum İlkokulu	Cebecmez Cad. No: 1 Yeşilköy-Bakırköy-İstanbul	Yeşilköy Ağros Stefanos Rum Kil. Vakfı	Peter SAMANCI	93	5738616		4				Necila Aydın	1
ÖZEL Yovakimyon Rum Kız Lisesi	Teşvikiye Çarşı Mektep Sok. No: 16 Fener-Fatih-İstanbul	Yovakimyon Rum Kız Lisesi Vakfı	Tekbir Yok	149	5212714	1882	4			M. Emin Engiz		
ÖZEL Zeytin Rum Ana, İlk. Orta ve Kız Lisesi	Meselik Sok. No: 17 Taksim-İstanbul	Zeytin Rum Kız Lisesi Vakfı	İstirnae SABUNCAKIS	418	2442876-2520040	1875	12				Despina Filipos Yani Kalamaris	21
ÖZEL Zeytin Rum Erkek Lisesi ve Ticaret Okulu	Su Tenizesi Sok. No: 27 İstanbul	Beyoğlu Rum Cemaati	Lamba PSOROPULOS	325	2442789	1893	9				Yeni Demireoğlu	19

Ek 3. 1996-1997 Öğretim Yılı Özel Rum Okulları

Kaynak: ÖÖKGM., İstatistik Bilgi Dosyası.

ÖZEL ERMENİ OKULLARI

ADI	ADRESİ	KURUCUSU	KON	TELEFONU	K. AÇMA T.	DERSLİK SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	MÜDÜR	M. BAŞYRD. ADI SOYADI	MÜDÜR YARDIMCISI	ÖĞRETMEN SAYISI
Özel Anıyın Unayan Ermeni Okulu	Zirgözü Leylak Sok.No:3 Katlıy-İstanbul	Katlıy Surp Tektavar Kilisesi Vakfı	384	3361598-3471528	11.10.1957	12		Karabet Mihalınglı	Ramazan Akdeniz	Nisiz Yavaş	24
Özel Karagöyün Ermeni Okulu ve İhtisabı	Şirvanlı Sok. No:1 Katlıy-İstanbul	Kunbapa Meydanı Erm. Suresi Gök Erm. Katedrali	413	5170948	1453	10		Kemans Çelik Fahiş		A. Rıza Feyzi-Sinay Savaş	17
Özel Bomanı Ermeni Katolik Anadolulu ve İhtisabı	Lezzerpaş Cad. No: 45 Şişli-İstanbul	Yeremtan Bedan Vak.	148	-	1.11.1888	7		Meri Döğmenoğlu		Ali Lafçı	9
Özel Dağın Ermeni Ana, İlk ve Ortaokulu	Ehriyze Cad. No: 48 Bakırköy-İstanbul	Surp Avazavazı Ermeni Kil. Vakfı	487	5716077-	26.9.1958	15		Aşarına Balınlı		Türkan Güven Hatir Sevan	31
Özel Erciyan Ermeni Ana, İlk ve Ortaokulu	Mersiflik Sok.No:54 Taksim-Beyoğlu-İstanbul	Beyoğlu Uçurum Erm. Kilisesi Vakfı	404	2438016-2443384	24.12.1954	18		Saattik N. Nisyan	Nurcan Duman		21
Özel Geronimus Ermeni Lisesi	Çarınblu Cad. Saksızlar Sok. No: 9 Katlıy-İstanbul	Surp Vartanians Ermeni Kil. Vakfı	663	2471052-	24.12.1951	17		Janet Altunyan		Muzaffer İler	28
Özel K. Mustafaşap Anırtı İlköğretim Okulu	Kemanlı Cad. Saksızlar Sok. No: 9 Katlıy-İstanbul	Surp Sargis Ermeni Kilisesi Vakfı	229	2460503-2460509	1886	10		Şiwa Nisyan	Grigul Dajçer		27
Özel K. Mustafaşap Anırtı İlköğretim Okulu	Baklar Sok. No: 20/1 Kocamustafapaşa-İstanbul	Erm. Kevat Anırtı Hıçyan Rahibeler Man. v. Md. Vak. Vakfı	75	3336077-	24.12.1926	3		Varduh Meruhü		Mucula Tupal Nisyan	-
Özel Kallayan Ermeni İlkokulu	Altınzade Mah. Toprakçay Sırma Perde Sok. No: 2 İstanbul	Kallayan K'v yemlhanesi	186	2480074-2349838	1916	6		Armsvi Mireşbu		Zena Şipal	6
Özel Karagöyün Ermeni İlkokulu	Ahile-i Harriyyet Cad. No: 23 Şişli-İstanbul	Karagöyün yemlhanesi Münevver Heyezi	139	-	4.1.1948	6		Ami Aşarlıngulu		Zijmedin Marşev	8
Özel Karagöyün Ermeni İlkokulu ve İhtisabı	Çarınblu Mah. Saksızlar Sok. No: 9 Katlıy-İstanbul	Surp Surp Nigoyos Ermeni Kil. Vakfı	139	-	4.1.1948	6		Ami Aşarlıngulu		Hüsnü Tural	1
Özel Nersisyan Yermoyan Ermi Ana ve İlkokulu	İnciçay Mah. Hacı Bektaşlı Sok.No:39 Kuzguncak-İstanbul	Surp İhs. Kilisesi Vakfı	161	-	1.1.1971	6		Takahi Alichyan		Çiğdem Yamanel S. Serr Vatal	11
Özel Pangalrı Anırtı Hıçyan Anadolulu ve İlkokulu	Özel Sok. No:198 Harhiye-Sişli-İstanbul	Anırtı Hıçyan Rahibeleri Vakfı	125	240752-	1903	6		Ermelin Mimar		S. Serr Vatal	8
Özel Şahinyan Nuryan Ermi Ana ve İlkokulu	Silyoyan Rzeif. Sok.No:39 80.220 Şişli-İstanbul	Mihriyann Anırtı ve Mektebi Vakfı	515	2467114-2460179	06.06.1955	16		Şahin Çinar	Dündar Dikhan	Yasemin Gündüz	39
Özel Şahinyan Nuryan Ermi Ana ve İlkokulu	Mihir Modeste Cad. No: 25 Fatih-İstanbul	Anırtı Mektebi Vakfı	746	5830195-5837341	12.7.1960	23		Elizabik Zeli		Zaki Büyükeçibi-Melimet Altun	45
Özel Şahinyan Nuryan Ermi Ana ve İlkokulu	Şahinyan Mah. Düşkane Sok. No: 48 Bakırköy-İstanbul	Surp Kenek Vakfı	154	-	14.1.1943	6		Öğüz Kayıvanı		Hamid Karadeniz	3
Özel Surp Haç Ermeni Lisesi	Şahinyan Mah. Düşkane Sok. No: 14 Bakırköy-İstanbul	DAVALI	309	3347218-	25.12.1953	8		Hayıri Nisyan		Yener Şarkıngulu	25
Özel Tarknmançan Ermeni İlkokulu	Taşpasamak Sok.No: 52 Ortaokulu-İstanbul	Osakaly Meydanı Kilisesi Vakfı	190	2617751-	1785	6		Mari Baker			8
Özel Yeşilyay Ermeni Anadolulu ve İlkokulu	Enniyze 1308 Sokak No: 17 İzzar Der	Kivçig Rıtan Sık. Yeşilyay Vakfı	175	5738913-	23.12.1964	6		Sinayir Tizid		Oner Şahin	12

ÖZEL MUSEVİ OKULLARI

ADI	ADRESİ	KURUCUSU	KON	TELEFONU	K. AÇMA T.	DERSLİK SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	MÜDÜR	M. BAŞYRD. ADI SOYADI	MÜDÜR YARDIMCISI	ÖĞRETMEN SAYISI
Özel Musevi I. Karma Ana ve İlkokulu	Ülüs Semti Ortaokulu-Zincirlikuyu-Beykoz-İstanbul	Neve Şahin Mas. Sinagoga V. Ülüs O. Mos. L. Rb.	604		1939	21		Fahri Tupal	Yaemin Aker	Salihi Keleşek	41
Özel Musevi Lisesi	Ülüs Semti Ortaokulu-Zincirlikuyu-Beykoz-İstanbul	Türkiye İhtisabı Ülüs O. Mos. L. Rb.	608	2518323-	1.1.1914	35		Serra Akylidz		Necde İyvançigali	2
Özel Musevi Ana ve İlkokulu	Enniyze 1308 Sokak No: 17 İzzar Der	Yer ve Fak. Cev. Öküz Hayır Der	142			6	103	Mesur Aker			2

Ek-4-5. 1996-1997 Öğretim Yılı Özel Ermeni ve Özel Musevî Okulları

Kaynak: ÖÖKGM.A., İstatistikî Bilgiler Dosyası

